

Att gå med Jesus – reträtt med Teresa av Avila

Reträttföreläsning hos Birgittasystrarna i Djursholm 20-22 februari 2015

Biskop Anders Arborelius ocd

Föreläsningen är nedskrivna efter bandinspelning)

Föreläsning I

Vi börjar med Teresas egna ord:

”Inget får skaka dig, inget förskräcka. Allting skall klarna. Gud är densamme. Vänta och vaka. Allt skall du vinna. Den som har Gud kan ingenting sakna. Gud ensam räcker”. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Om några veckor är det femhundra år sedan Teresa av Avila (1515-1582) föddes. Ännu är hon lika aktuell, eftersom hon är en levande kristen kvinna, som också i dag kan inspirera och hjälpa oss att komma Gud närmare. Meningen med en reträtt är att vi skall få hjälp att upptäcka hur nära Gud är oss, hur mycket han gör för oss och hur mycket han betyder i våra liv.

Vi börjar med ett bibliskt begrepp, frälsningshistoria, som Teresa av Avila kan levandegöra för oss. I Bibeln ser vi att Gud leder sitt folk. Han leder folket genom öknen och in i det förlovade landet. Bibelns människor litat på att deras liv, deras historia, är ett möte med den levande Guden. Han handlar i deras liv, ger dem sin nåd, kärlek och omsorg. Under en reträtt behöver det levandegöras även för oss, att vårt liv är en ständig dialog och relation med Gud. Egentligen heter Teresa inte av Avila utan Teresa av Jesus som karmelitnunna. För en del år sedan kom det ett påbud från Vatikanen, att vi inte skall säga Teresa av Avila utan Teresa av Jesus, eftersom det var det namn hon själv valde. Men i karmelitorden finns det en massa olika helgon som heter Teresa. För att inte blanda ihop dem kan det vara lättare att tala om Teresa av Avila.

I Teresa liv är det tydligt att hon anar, ser och hör hur Gud verkar och att det som sker inte är likgiltiga ting, utan bakom allt det vi är med om kan vi ana Guds försyn, Guds omsorg. Ett av de viktigaste budskapen hon vill hjälpa oss att upptäcka är att också vårt liv är en frälsningshistoria. Gud vill vara med, visa oss sin ledning i vårt liv och bakom eller tvärs genom allt det som sker leda oss vidare till en allt djupare gemenskap med honom. Under en reträtt under fastan kan begreppet frälsningshistoria vara mycket viktigt att tänka på och begrunda. Det viktiga är inte att vi vet allt om Teresa. Vi kan här bara nudda vid henne. Men om hon kan förmedla några djupa insikter som hjälper oss att leva ett mer fördjupat liv till Guds ära, för vårt eget och människors bästa, är det mycket nog. Teresa är i högsta grad en biblisk människa, som verkligen lever av Bibelns budskap och vill göra det till det bärande i sitt liv.

Teresa är inte född i själva Avila utan utanför denna stad, som man brukar kalla den spanska av alla städer. Omgiven av sin ringmur ligger den på den kastilianska högslätten. Samtidigt är Teresa, vilket man inte alltid har vetat, av judisk börd. Hennes farfar var en omvänd jude från Toledo. På den tiden, liksom i vår tid, var det inte alltid så lätt att vara jude eller ha judiskt ursprung. Judarna hade fördrivits från Spanien 1492. Men en hel del blev kvar. Några blev kristna, andra levde i det fördolda. Man brukar säga att den judiska bördens är

Terasas hemlighet. I hennes skrifter märker vi inte många tecken på att hon tillhörde den grupp, som på spanska brukar kallas *conversos*, omvända judar. Men om vi läser mellan raderna, kan vi upptäcka många spår därav. Många som stödde henne och hjälpte henne att grunda kloster tillhörde denna grupp. Det blev en diskussion i något sammanhang om en av välgörarna skulle få begravas i hennes kyrka, fast han tillhörde denna grupp. Då hävdade Teresa med bestämdhet att han hade rätt till det, eftersom han hade hjälpt henne.

Teresa växte upp i en stor familj med många barn. Hon skildrar sina föräldrar på ett mycket speciellt och helt typiskt sätt. Om sin far skriver hon: ”Min far var en man av stor kärlek till de fattiga och barmhärtighet mot de sjuka och även mot tjänarna. Den var så stor att ingen kunde förmå honom att hålla slavar, till den grad ömkade han sig över dem. En gång, när han hade en slavinna som tillhörde en av hans bröder i sitt hus, behandlade han henne lika väl som sina egna barn. Han sade att så länge hon inte var fri hyste han ett medlidande som inte var att stå ut med. Han var mycket sanningskär, och aldrig hörde man honom svära eller baktala någon. En man av den mest fläckfria heder”. Man riktigt ser fadern framför sig med hans medlidande med de svaga, med dem som hade det sämst i samhället.

Modern var lite annorlunda. ”Min mor hade likaså många dygder och var under hela sin levnad hemsökt av svåra sjukdomar. Hon ägde den mest fulländade ärbärdhet. Fastän hon var mycket vacker fanns det ingen antydning om att hon fäste minsta vikt vid den saken, ty när hon dog vid bara trettioåttårig ålder hade hon redan börjat klä sig som en äldre kvinna. Hon var mycket fridsam och hade ett synnerligen gott förstånd. Under den tid hon levde utsattes hon för hårda prövningar. Hon fick den mest kristliga död”.

Vi märker att det är en annan tid, men vi märker också vissa drag som alltid kommer tillbaka i alla mänskliga sammanhang. Det är öppenheten för Guds mysterium som gör att Teresa och hennes tid, hennes familj också kan hjälpa oss att se på vår bakgrund, hur vi i den miljö där vi har vuxit upp har mött Gud, ibland mer uttalat, ibland mer i det fördolda. Vår barndom, vår uppväxt präglar oss alltid. När vi tänker på begreppet frälsningshistoria är det viktigt att också tänka efter hur Gud har kommit in i mitt liv, i min familj och min omgivning. Hur har människor där kunnat förmedla Gud till mig? Under resten av vårt liv kan vi upptäcka att Gud finns med, att han vill något. Ibland talar han på ett mer tydligt sätt till oss, ibland mer i det fördolda, och han använder ofta människor för att ge sig själv till oss. Hela Kyrkans mysterium bygger på att vi får förmedla Gud till varandra genom vårt sätt att vara, tala och handla. Men vi kan också dölja honom för varandra. Därför är det så viktigt för oss att försöka bli mer och mer genomskinliga för Gud och hans kärlek, så att vi kan hjälpa varandra att upptäcka Guds mysterium och försyn i våra liv.

Teresa skriver om sina syskon: ”Vi var tre systrar och nio bröder. Av Guds godhet bråddes alla på sina föräldrar i dygd, utom jag, fastän jag var den som min far mest älskade ... Mycket förundrade vi oss när vi läste att straffet och härligheten båda är något som evigt varar. Det hände att vi ofta och länge talade om detta, och vi njöt av att gå på gång upprepa: ”för evigt, evigt, evigt (*para siempre, para siempre*)”.

Evighetsaspekten är för Teresa mycket tydlig från första början. Skillnaden med vår tid är att evigheten för den tidens människor ständigt var närvarande, medan människor nu ibland säger: ”om jag skall dö”. Man har nästan glömt bort att man skall dö, att det hör till livet. Det kan vara en oerhörd hjälp för oss att verkligen räkna med att vi är kallade till ett evigt liv. Detta livet är inte allt. Vi kan inte här få all vår längtan mättad. Livet i dess bräcklighet med

dess svårigheter och prövningar kan inte ta ifrån oss den djupaste hemhörigheten i Gud eviga rike och härlighet. En av Teresas nådegåvor till vår tid är att hjälpa oss att förstå att vi är kallade att leva *para siempre*, för evigt, evigt. Då får vi också en viss distans till livets svårigheter och problem. Det är inte hela världen och vi behöver inte gå under, även om livet är tungt och svårt ibland, eftersom vi har blicken riktad bortom horisonten.

Teresa fortsätter: ”Genom att jag så ofta uttalade dessa ord har Herren redan i min spädate ålder skänkt mig ett bestående intryck av sanningens väg”. Evigheten präglade henne ända från barndomen. Vi är kallade till något större och något mer än bara det vi kan se och ta på här nere. Jag tänker ofta på de ungdomar i vår tid som lider och inte tycker sig ha något värde. Den enda grupp i samhället där självmorden ökar är bland de unga. Vår miljö och vårt samhälle har ibland tagit ifrån dem den dimension som gör att man kan härda ut. Även när de blir mobbade eller inte sedda kan det inte beröva dem deras värde och värdighet i Guds ögon. Evighetsperspektivet hjälper oss att hantera vår livshistoria. Det är inte bara detta synliga, vanliga liv vi är kallade till utan något djupare och större. Barn som kan ta till sig denna insikt får en väldig styrka och motståndskraft mot livets vedervärdigheter och problem, som ingen kan garantera dem att inte möta. Vi kan aldrig lova ett barn en problemfri tillvaro. Men vi kan hjälpa dem att hantera problemen med Guds nåd och hjälp.

Teresa var redan som barn helt präglad av den kristna tron, av Guds omsorg och kärlek. Som varje kristen vill hon då också göra något för Gud. Hon ville besvara hans kärlek och omsorg. Hon hade hört berättas - också det är lite aktuellt - att de som kom till morenas land kunde bli halshuggna och bli martyrer. Man riktigt ser rubrikerna i tidningen i våra dagar från Syrien och Irak! Teresa lyckades med konststycket att locka med en av sina småbröder, Rodrigo. Hon sade: ”Nu skall vi bege oss ut till morenas land och bli halshuggna och martyrer”. Vi tycker det är märkligt att ett barn kan tänka i de banorna. Men det är uttryck för hennes längtan att få ge allt för Gud, också sitt liv om så skulle vara. De här småbarnen kom bara strax utanför staden, innan en släkting fångade upp dem och återförde dem till hemmets frid och ro. Tyvärr lyckas det inte heller alltid för dem som beger sig ut i vår tid. För oss kan det förefalla märkligt att martyridealet var så tydligt för henne. Men det var en tid när många kristna blev fångna i de så kallade Barbareskstaterna på andra sidan Medelhavet och också blev slavar. På den tiden stiftades det flera ordnar för att friköpa sådana slavar. I sista hand måste de bröder som gick in i dessa ordnar ställa sig själva till förfogande istället för någon som skulle bli fri. Det var ett mycket krävande ordensliv att vara beredd att själv bli slav, om man på det sättet kunde befria någon annan. Dessa ordnar, trinitarier och mercedarier, finns fortfarande i vår tid och försöker hitta medel till dem som hamnar i det moderna slaveriet, som faktiskt är lika utbrett som då, men på ett annat sätt. Vi behöver bara tänka på *trafficking* och *domestic workers* i Gulfstaterna och Saudiarabien. Världen har inte blivit så väldigt annorlunda på femhundra år. Ungefär samma fenomen som då finns nu.

Men om Teresa inte kunde bli martyr ville hon ändå göra något vackert för Gud. Hon hade hört talas om att det fanns eremiter och började bygga en eremithydd genom att lägga små stenar på varandra. Men inte heller det lyckades, för stenarna ramlade ner. Hon blev varken martyr eller eremit. Men under hennes senare levnad blev något av dessa ideal ändå förverkligat, men på ett annat sätt. Ordet martyr betyder vittne, den som genom sitt liv och genom sin död vill vittna om att Jesus Kristus lever och verkar ibland oss. Hela hennes framtida liv som karmelitnunna och grundarinna av olika kloster gick ut på att ge ett vittnesbörd. I vår tid tycker vi ibland att det låter lite påträngande att vittna. Vi tänker på

Jehovas vittnen, som väldigt hängivet vittnar om sitt budskap, men som kanske stöter bort lite mer än vara tilldragande. Men så fort människor vet att vi är kristna, blir vi vittnen, vare sig vi vill det eller inte. När man upptäcker i grannskapet eller på en arbetsplats att vi är kristna, tittar man extra noga på oss för att se om det finns några spår av Jesus och hans budskap. Speciellt i en sekulariserad miljö som vår där vi kristna är sällsynta och vi katoliker är ännu mer sällsynta, tittar man extra noga för att se om man finner något som kan förmedla Jesus. Man är speciellt uppmärksam när vi döljer vår tillhörighet till Jesus genom vårt sätt att uppföra oss på ett mindre lämpligt sätt. Vittnesfunktionen är mycket viktig för alla människor. Det gäller även om man har en annan religion, en annan ideologi, eftersom man i vår tid är mycket angelägen om trovärdigheten. Säger man sig vara miljöpartist, måste man vårda miljön. Säger man sig vara kristen, måste man utstråla något av Kristus och hans kärlek. Att vara vittnen blir i vårt liv och i vår historia mycket viktigt, vare sig vi vill det eller inte, eftersom man har viljan och längtan att få autentiska vittnesbörd av någon som verkligen lever som Jesu lärjunge.

Vad är då en eremit? Det är den som bara lever för Gud, den som helt och hållet i ensamhet och enkelhet inriktar sig på att förhärliga Gud och leva till hans ära. Också det motivet går igen i Teresas klosterstiftelser. I viss grad gäller det också oss som kristna, att om vi inte sätter Gud i centrum och försöker förhärliga, lovprisa och tacka honom, har vi missat något i vår grundkallelse. För Teresa skulle detta bli huvudtanken så småningom.

Innan klostertiden måste Teresa gå igenom sin första livskris, det vi kan kalla tonårstidens mödor. Hon beskriver ganska livfullt. ”Jag började klä mig fint och söka väcka behag genom att ta mig bra ut. Stor omsorg ägnade jag åt händer och hår och parfym och alla slags fåfängligheter som jag kunde komma åt för detta ändamål, och de var många, ty jag var mycket nyfiken av mig. Jag hade ingen dålig avsikt, för jag ville ju inte att någon skulle förtörna Gud för min skull. Många år varade denna min överdrivna omsorg om att hålla mig fin och snygg och ägna mig åt sådant som jag då inte ansåg vara syndigt ... Jag hade några manliga kusiner ... Vi var alltid tillsammans. De tyckte mycket om mig, och jag talade med dem om sådant som de tyckte om. Jag lyssnade till deras framgångar på det romantiska området och andra barnsligheter, som var allt annat än goda. Och vad värre var: själen fick smak för sådant som skulle leda till allt detta onda.”

Det är en normal växtprocess. Men Teresa anar att hennes sätt att leva skulle leda henne bort och få henne att fastna vid det ytliga. Detta blev den första brytningstiden i hennes liv, och samtidigt växte kallelsen fram att viga sitt liv till Gud. Under de här ungdomsåren brukar grundlinjen i en människas liv redan läggas. Sedan kan det naturligtvis ändras under livets gång, men den inriktning livet får i de här åren är mycket viktig. För Teresa är det en slags dragkamp mellan ett mer ytligt liv, som i och för sig inte var något syndigt men en ytlig lockelse, och ett djupare liv. Hon känner sig kallad till något mer. Även om hon också kände en motvilja mot att bli nunna, var det den dragningen som tog över i hennes liv. När hon bestämmer sig för att bli nunna är det av ett ganska märkligt motiv: att hon skulle gå mot helvetet om hon inte blev nunna. Det som skedde kan man analysera på många sätt. För Teresa var kallelsen så livsviktig att hon måste följa Guds röst. Även om motivationen kanske inte var helt och fullt integrerad i hennes liv, var det detta motiv som hon valde. Det skedde i protest mot föräldrarna.

Även fromma föräldrar brukar ha svårt att acceptera att deras barn går i kloster. De kan be att ett av deras barn skall bli präst eller nunna, men när det väl händer är det inte så roligt längre. Det innebär också en splittring i människans inre. Man vill gärna att något skall ges för Gud, men när det sker blir det för jobbigt. Då är det bättre att barnen inte blir nunnor utan istället mannekänger eller högskolelärare. Även Teresas föräldrar hade svårt att acceptera hennes klosterkallelse. Men de godtog i alla fall att hon skulle få träda in i det stora kloster som fanns i Avila, Inkarnationens kloster, ett karmelitkloster som var ganska förflackat. Det märkliga var att samhällets skillnader mellan rika och fattiga fanns kvar. Vissa systrar hade fina celler, till och med tjänstefolk, medan andra knappt hade mat för dagen. Det är svårt för oss i vår tid att tänka i de banorna, men så var det faktiskt på den tiden. Det förhållandet bidrog troligen till att Martin Luther (1483-1546) inte var så förtjust i klosterlivet. Teresa hamnar i ett kloster där samhällets skillnader mellan rika och fattiga var mycket tydliga.

I denna miljö var det inte helt lätt att leva ett hängivet liv. Teresa berättar att hon fick ägna en stor del av sin tid att sitta i samtalsrummet och tala med rika välgörare för att locka dem att ge allmosor. Det var inte det hon hade tänkt på när hon gick i kloster. Eftersom hon var en mycket charmfull och uttrycksfull person, skickades hon gärna fram för att tala med de rika välgörarna. Hon hade inte längtat efter att bli en societetsnunna som skulle underhålla adelsmän och andra rika män för att de skulle hjälpa dem.

Nu börjar en djupare tvekamp i Teresa liv, i hennes inre. Barndomens längtan efter att både få ge sitt liv för Kristus som martyr och att ägna hela sitt liv åt honom finns kvar. Under flera år får hon kämpa för att komma fram till en djupare överlåtelse. Det är viktigt att komma ihåg för oss att även ett helgon som Teresa har gått igenom en lång och kämpig provotid, och det är en del av hennes frälsningshistoria. Ofta är det så i vårt liv också. Världen med alla dess lockelser, nöjen och annat drar oss, samtidigt som vi känner dragningen till att tillhöra Gud på ett djupare plan. Det är en djupt mänsklig sak. Också människor som inte har någon tro vill ofta följa ett ideal. Inte minst hos unga människor kan det finnas en mycket idealistisk inriktning, samtidigt som också det eviga festandet och mycket annat lockar. Det finns en djup kamp inom människan att vara sann mot å ena sidan sitt djupaste ideal, sin djupaste längtan och kallelse och å andra sidan en dragning till det som tycks lättast, bekvämast, roligast, häftigast, coolest. Det drar åt olika håll. Ofta är det så i vårt liv också. Ibland tycks vi ha fallit för locktonerna från världens alla frestelser, men ändå finns det kvar en djup längtan att vara en sann och äkta människa som följer sitt samvete och lever mer till Guds ära och till våra medmänniskors bästa.

Samtidigt gick Teresa igenom en tid fylld av stora sjukdomar. Hon beskriver sin situation: ”Efter två månader hade medicinerna nära nog tagit livet av mig och den hjärtsjukdom jag kommit för att få bot för blev bara värre och värre. Ibland kändes det som om mitt hjärta slets sönder av skarpa tänder, så att jag var rädd för att bli galen. Jag var alldeles kraftlös (jag kunde ingenting äta, bara dricka en smula med största avsmak), led av en beständig feber och blev helt förstörd av att man gav mig laxermedel varje dag under en månads tid. Jag var så utbränd att nerverna drog ihop sig under så outhärdliga smärtor att jag varken dag eller natt fick någon ro; ja, mitt svärmod kunde inte vara djupare.”

Sjukdomen var en plåga, och man har inte riktigt kommit underfund med vad det var för någonting. Vissa menar att det var ett psykosomatiskt uttryck för att Teresa hade en djupare längtan, men hade fastnat i något som hon inte riktigt gillade och inte kunde bryta sig loss ur.

Mitt i detta svåra kommer hennes längtan efter att ge sig åt Gud att växa och växa. Hon säger: ”I sjukrummet hade jag inte möjlighet till att möta människor. Jag biktade mig mycket ofta. Jag talade mycket om Gud, och på ett sådant sätt att alla kände sig uppbyggda av det och förundrade sig över det tålmod Herren hade givit mig.” Samtidigt som sjukdomen och lidandet plågade henne fick det henne också att söka sig närmare Gud. Ett lidande, en sjukdom, en prövning, ett mörker kan vända en människa utåt mot Gud, mot sin nästa, men hon kan också reagera tvärtom och sluta sig inom sig själv i självömkan och själviskhet.

Också det tillhör vår livshistoria och vår frälsningshistoria att vi ibland kan reagera på livets svårigheter genom att se det som vårt sätt att lida i och med Kristus, att hjälpa honom att bära hans kors. Men vi kan också avskärma oss och fastna i ältande av vårt lidande, i självmedlidande och bitterhet. Människan är fri att reagera på livets alla intryck. Här har vi en klassisk valsituation. Vad händer när jag är sjuk, när livet går mig emot, när man behandlar mig orättvist, hur reagerar jag då? Det är en fråga som vi alla ställer oss nu i fastetiden. Hur har mitt liv varit i de svåra situationerna? Har det öppnat mig för Gud och min nästa eller har jag fastnat i bitterhet?

Vi har alla mött praktexempel både på det ena sättet och det andra. Här brukar jag anföra de människor jag mött som har varit i koncentrationsläger, vare sig de har varit av judisk eller katolsk tro. Jag har aldrig sett någon som har fastnat i bitterhet och hat utan tvärtom har de öppnat sig för livets djupdimension, för Gud. Sedan kan vi ha mött människor som verkar mycket bittra. Det kanske bara berodde på att de fick en mindre förmånlig anställning än de hade hoppats på. Det kan vara en liten detalj som gör att man förblir förbittrad under hela sitt liv. Ibland kan man se i människors ansikte vilken grupp de tillhör. Ingen av oss undgår svårigheter, motgångar, prövningar och förtal i högre eller mindre grad, men här är vi fria att reagera. Har vi kunnat ta emot det svåra som *compassio*, medlidande med Jesus Kristus som kom för att ta på sig hela världens lidande? Har vi kunnat infoga det i hans hjärta och gå vidare?

Här kan vi se på Jungfru Maria vid korsets fot. Hon stod som den medlidande modern som en symbol för varje människa och hennes möte med lidandet. Risken finns att vi istället har fastnat i bitterhet över livets vedermödor. Jag blev kanske aldrig riktigt uppskattad och man tog aldrig riktigt vara på mina gåvor och talenter. Det är möjligt att blomma upp och låta sitt hjärta växa genom mötet med mörkret, svårigheter, men man kan också sluta sig i förbittring. Ofta befinner vi oss någonstans mitt emellan. Det är viktigt att ha detta förhållningssätt inför ögonen, när vi ser på vår egen frälsningshistoria. Hur har jag mött det svåra i mitt liv? Gud vill naturligtvis vårt bästa, men själva livet kommer alltid att hantera oss på ett ibland obarmhärtigt sätt. Att då inte fastna i det bittra, det stängda, i självömkan är oerhört viktigt. Istället får vi känna medömkan med andra som lider ännu mer. Då kan den smärtsamma erfarenheten bidra till att vi kan bli mer fruktbara för andra. Vi får tro att något av detta fick Teresa vara med om under sin sjukdomsperiod.

Vi är nu framme vid det man brukar kalla Teresas definitiva omvändelse, som inträffar när hon ser en bild av Kristus bunden vid gisselpelaren. Det var en så kallad *Ecce Homo* (se människan)-bild, med den lidande Kristus och hans sårade anlete. Hon konfronterades då med den prövning hon själv hade gått igenom. Nu förstår hon att Gud själv, när han blev människa, tog på sig vårt lidande. Då fick hennes eget lidande en helt annan karaktär och innebörd. Avgörande i vårt liv är om vi kan se Kristi lidande anlete i vårt eget lidande eller i andras

lidande, om vi upptäcker att Gud har blivit människa just för att vara med oss i det svåra. Han stiger ner och tar på sig all världens lidande, från världens början till dess slut, för att visa sin solidaritet, och han vill bära oss genom detta. Erfarenheten av att Jesus är med oss i vårt lidande och att Jesus är med hela världen i det lidande som drabbar andra är ofta avgörande för vår tro. Vi får här den djupa tilliten att vi aldrig är ensamma med det svåra. Hur fruktansvärt lidande vi än kan se i världen, är Jesu där. ”Var fanns Gud i Auschwitz?” frågade man. Någon svarade: ”Jo, han var där”. Det var Jesus som själv gick in i gasugnarna.

Denna erfarenhet blev avgörande för Teresa och hennes fortsatta liv. Något liknande kanske gäller också i vårt liv. Vi får upptäcka att i det lidande som är vårt och som är världens möter vi Jesu anlete. I vår domkyrka har vi en målning av Erik Olson som föreställer Jesu lidande anlete. Den som firar mässan ser Jesu lidande anlete på väggen mitt emot. Det är en vacker bild av hur det är i vårt liv. Vi har alltid Jesu blick vilande på oss, hans ansikte är alltid riktat mot oss. Ofta är det den lidande, men det kan också vara den uppståndne Herren.

Här slutar vi vår inledning och det är min önskan att ni skall bli medvetna om att Jesu blick vilar på er, inte bara under reträten utan under hela ert liv, och att det är Jesu ansikte, Jesu närvaro som kan ge även det meningslösa, det oförståeliga en djupare mening. Ibland måste vi kämpa oss fram för att kunna se honom i det svåra. Men om vi inte ser honom i det, riskerar vi att fastna i bitterhet, självömkan och självbehag. Därför är det livsviktigt för oss som kristna att känna igen Jesu närvaro i vårt liv och inte vara rädda för att se hans närvaro också i det som är tungt och svårt. Det är där han är oss allra närmast. Upptäcker vi inte att i svårigheten, mörkret och lidandet var Jesus med oss, går det galet. Vissa människor klagat över att det aldrig är någon som har sett dem. De är inbjudna att upptäcka att Jesus alltid har sett dem, men de har kanske inte riktigt vågat öppna sig för honom.

Vi ber för varandra att vi liksom Teresa skall upptäcka att Jesus är med i vårt liv, speciellt i det tunga och svåra, för att leda oss in i det stora, nya livet, det eviga uppståndselivet.

Herre, Jesus Kristus, var med oss på vår livsvandring. Hjälp oss att se att hela vår historia är ditt sätt att försöka frälsa oss och befria oss och ge oss del av din eviga härlighet. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen

Föredrag II

Vi börjar återigen med Teresas egna ord:

”Din är jag, skapad till dig, Herre. Vad vill du? Ge mig rikedom eller fattigdom. Ge mig tröst eller bedrövelse. Ge mig glädje eller sorg. Eviga liv, klaraste sol, helt vill jag tillhöra dig.” I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Ibland får vi klaraste sol. Det ingår i Guds hjälp och omsorg om oss att han ger oss små tecken på sin godhet och kärlek. Vi börjar med lite repetition. Den 28 mars är det femhundra år sedan Teresa av Avila föddes. Hon hade judiskt ursprung. Hennes farfar var en omvänd jude från Toledo, men hon växte upp i en from, katolsk familj med många barn. Redan som barn hade Teresa längtan efter Gud, efter Kristus, efter att ge sig till honom. Som en liten flicka ville hon bege sig till morernas land och bli martyrer, men hon fångades upp av en släkting. När hon inte lyckades bli martyrer, ville hon bli eremit. Hon försökte bygga en eremitkoja, men den rasade samman. Ändå finns de två grunddragen kvar. Hon ville tillhöra

Gud helt och hållet och Gud skulle vara allt för henne - det eremitiska draget. Samtidigt ville hon kunna vittna om Jesus Kristus. Ordet martyr betyder vittne. Hon ville att hela hennes liv skulle vara en lovsång, ett vittnesbörd.

Teresa trädde in i klostret, kanske lite av rutin. Hon sade, att det var mest för att slippa komma till helvetet. Hennes motivation att gå i kloster var inte riktigt förankrad. Hon hamnade i Inkarnationens kloster, där de sociala skillnaderna i dåtidens samhälle fanns kvar. Vissa systrar levde i sus och dus med tjänstefolk, medan andra systrar levde i yttersta fattigdom. Det är svårt för oss att förstå att man i samma kloster kan leva så olika, men det var en del av förslappningen och ytligheten i dåtidens kyrka, som behövde reformeras.

Så kommer ett ögonblick, när Teresa förstår att hon har en kallelse, att Gud vill något nytt med hennes liv. Ett bibliskt grundbegrepp, frälsningshistoria, blir mycket tydligt illustrerat i Teresas liv. Gud möter oss verkligen i historien, både i den stora, kollektiva historien – något vi ser i Israels historia i det gamla förbundet – och i vår personliga historia. Det är inte likgiltiga ting som möter oss i tillvaron, utan tvärsigenom allt som sker vill Gud befria och rädda oss. Den insikten är väsentlig, också i vårt liv. Det är inte likgiltiga, osammanhängande händelser, utan det finns en djup mening i vår tillvaro. Även det som till synes sker mot Guds vilja kan öppna oss för honom. Det gäller människor vi möter, händelser, inre och yttre stämningar. Allt kan släppa igenom Guds ljus. Liksom solen kan tränga genom molnen kan Guds omsorg nå oss på otaliga sätt. Hans röst kan bli tydlig, även i tystnaden och i bruset av andra röster. Det är viktigt att ha en öppenhet för att historien, både min egen lilla historia och världens stora historia, i sista hand är frälsningshistoria. Vi lever inte i två världar, i den lilla, fromma, andliga lite då och då och i den vanliga, världsliga för det mesta. Att leva så är en stor frestelse och gör oss lite schizofrena. Man ägnar Gud lite tid på söndagen och någon enstaka gång, men i övrigt är allt vanligt, världsligt, och man anar inte att Gud är med i allt. Men Teresa kan hjälpa oss att återupptäcka den grundkategori som frälsningshistorien är. Gud är med och vill komma oss nära mitt i det vanliga livet. Men för att vi skall kunna öppna oss för det behövs det ofta något speciellt, en slags omvändelseupplevelse, en fördjupad insikt.

Då kommer vi till den andra bibliska grundkategorin, det vi kan kalla kallelsen. I Bibeln finns många skildringar, då man möter Gud vid ett mycket speciellt tillfälle och får ett budskap. Vi kan tänka på Mose som mötte Gud i den brinnande busken, på Paulus som kastas av hästen på vägen till Damaskus och på Jungfru Maria som mötte ängeln Gabriel och tog emot budskapet att bli Guds Moder. Vårt svar på Guds kallelse är omvändelsen. Vi har även möjlighet att säga nej, kanske, nja eller i morgon. Vi är specialister på att skjuta upp överlåtelsen, omvändelsen.

Teresa skildrar sin kallelse på följande sätt: ”Det hände mig en dag då jag trädde in i kapellet att jag fick syn på en bild som förvarades i klostret och var avsedd för en fest som firades i klostret. Den föreställde Kristus svårt sargad och slagen. Den väckte en sådan andakt att jag kände mig skakad i djupet av min själ. Så väl återgav den vad han hade givit för oss. När jag märkte hur illa jag hade lönat honom för dessa sår, tycktes det mig att hjärtat sprängdes i mitt bröst och jag kastade mig för hans fötter under en ström av tårar bönfällande honom att nu med en gång ge mig styrka att inte mer förorätta honom”.

Vi ser här en klassisk kallelse och omvändelsehändelse. Vi möter otaliga sådana i Bibeln och i traditionen. Den helige Antonius (251-356) kommer till kyrkan och hör hur man läser om Jesu uppmaning till den rike mannen att följa Jesus och ge allt till de fattiga. De orden har vi hört många gånger utan att reagera. För Antonius blev det ett möte med Gud och en kallelse från

honom. Vi har sett otaliga bilder av den lidande Kristus utan att reagera, men för Teresa blev det en vändpunkt, en kallelse till ett djupare kristet liv. I alla kristna traditioner finns liknande erfarenheter. I den frikyrkliga traditionen talar man ofta om att bli frälst och att bli det vid ett bestämt klockslag och vid en speciell händelse. Det är dock viktigt att komma ihåg att frälsningen inte bara kan ske på sådant sätt.

I mystiken skiljer man mellan två slags personligheter, det man kallar *light on* och *light off*. För *light on*-människor är händelserna mycket tydligt belysta och man ser precis hur det går till. För *light off*-människor är ljuset släckt. Det kan vara en lång period med små, små steg på väg till den fulla omvändelsen. Därför är det viktigt, när man ser på sitt eget liv, att vara medveten om vilken slags person man är. Jag tror att de flesta är *light off*. Det är inget nedvärderande att vara det. Om vi jämför Teresa av Avila med hennes medarbetare Johannes av Korset (1542-1591) kan vi säga, att han i motsats till henne är ett typiskt exempel på *light off*. Han talar om den dunkla natten, då vi inte förstår någonting, men just i detta banar sig Guds röst en väg.

Teresa kan hjälpa oss att försöka ana hur Guds kallelse har kommit in i vårt liv eller varför vi har åkt på reträtt. För vissa kan det vara ett ögonblick, som har varit livsavgörande, då man ställdes inför den stora avgörelsen. Guds röst var tydlig och vi anade precis vad han talade till oss och vad han ville av oss. För andra finns det lite kringelikrokar, lite steg fram och tillbaka, men riktningen är klar. Hur det sker är inte det viktiga. Vi är unika varelser och Gud anpassar sig i sin barmhärtighet efter vår personlighet. Vissa behöver det tydliga tilltalet och kastas ur sadeln på hästen. De behöver skakas om i sitt inre i mötet med den lidande Kristus. För andra kan det vara det stilla och varsamma, att ledas fram till det djupa mötet. Det är viktigt att tänka efter hur Gud har kommit in i mitt liv och hur han har kallat mig. Kallelsen behöver inte alltid vara något extraordinärt. Vi är inte alla kallade att reformera en orden eller göra något stort och omstörtande. För de flesta är det att göra vardagen till en mötesplats med Kristus och till ett vittnesbörd om honom, att i det lilla möta det stora och förvandlas av det.

Det är också viktigt att tänka efter vad Gud vill i mitt liv. För Teresa är det tydligt i mötet med den lidande Kristus, att han har något att säga henne. Han förväntar sig något av henne och han vill också ge henne något. Den djupa relationen förstärks och blir det livsavgörande och bärande i tillvaron. Gud är inte bara en skugga där uppe. Man talar ibland om att ha en gudsbild, ett ord jag inte tycker om. Man talar då om Gud som något vagt. Nej, Gud har blivit människa i Jesus Kristus. Han talar till oss som unika människor som han älskar och vill ge allt. Men han vill också att vi skall svara, att vi skall ge vårt ja. En kallelse går alltid samman med en omvändelse. Det kan vara vid ett bestämt tillfälle, men det kan också vara de små steg som vi måste ta fram till det slutgiltiga avgörandet. Egentligen måste det ja-ord vi ger ständigt upprepas. Därför säger vi ibland att ordet amen är det viktigaste ordet i vår kristna tro. Vi bejakar Guds handlande. Det sker både i gudstjänsten och i det vanliga livet. Ordet amen i liturgin får vi sedan upprepas i livets alla omständigheter, när vi försöker förverkliga Guds vilja och göra Guds kärlek synlig och tydlig i vårt liv. Det måste finnas en kontinuitet. Det räcker inte att bara säga ja och amen en gång, utan det måste få sitt eko dag efter dag, stund efter stund. Vi är kallade till en ständig omvändelse. Gud kallar oss ständigt. När det går upp för oss, är det vår stora glädje och lycka att vi är så viktiga i Guds ögon att han gör sig besväret att komma oss till mötes, att vi inte bara är ett nummer i en rad.

Nutidens frestelse är att man mer blir ett personnummer än har ett personligt namn. När vi skall gå till doktorn eller tandläkaren ropar man ibland bara upp ett personnummer. Vi har alla olika personnummer, men det finns risk för en avpersonalisering. Nu kan vi läsa i tidningarna om den sista uppfinningen, att man skall ha robotar inom åldringsvården. Robotarna skall hjälpa folk att gå på toaletten och klä på sig. Men det är en oerhörd tragedi om de äldre, som sällan får besök av sina släktingar - om det inte är tal om arv - inte skall få möta någon personal utan en robot. Det finns en tragik i att vi lever i ett mer och mer avpersonaliserat klimat.

I det kristna livet är det tvärtom. Jesus Kristus lever i oss som unika, oersättliga personer. Han vill komma in i vårt liv på ett djupt personligt sätt och ge oss en personlig livskallelse, oavsett vilken uppgift det är. För Teresa var det en tydlig uppgift av stor betydelse. För andra kan det vara något i det fördolda, lilla och obemärkta. Vi har de tio rättfärdiga i Gamla testamentet, som bar upp världen genom att i stillhet, i det fördolda, leva till Guds ära. Det finns otaliga sådana människor. I nästan alla mänskliga gemenskaper, i en församling eller en arbetsplats, finns de små, grå "mössen", som ingen märker så länge de lever. Så fort någon är borta märks det att det var denna ödmjuka lilla varelse, som ingen såg eller märkte, som i det stilla knöt ihop och bar upp gemenskapen.

Kallelserna är många. Paulus säger att verksamheterna är många, men de har sin grund i att de är oss givna av Jesus. Han har av all evighet förberett vårt liv för att bli något vackert och stort. Därför talar vi om vår historia som frälsningshistoria. Gud vill hela tiden ge oss sin frälsning och förvandla oss. I frikyrklig tradition säger man sig bli frälst om omvändelseprocessen. I katolsk och ortodox tradition säger man snarare att man börjar bli frälst, för frälsningen skall fortgå.

Gud kan finslipa oss ännu mer. Det ser vi också i Teresas liv. Hon uttrycker sin ovärdighet genom att säga att hon är "världens största synderska". Vi kan invända, att det finns många som är mycket värre än hon. Men för henne var det en verklighet, att ju närmare hon kom den brinnande busken, Guds mysterium, desto mer såg hon sina egna små synder i förstorad skala. När man tvättar fönster skall man inte göra det när solen lyser, för då är det ständigt små saker som syns i solljuset. Så är det också när Guds sol och hans kärlek kommer oss in på livet. Då ser vi våra egna bräckligheter och svagheter i förstorat ljus. I början brukar det vara tvärtom. Då har vi lättare att se andras svagheter i förstorat skala, och det älskar vi att göra. Mycket av våra samtal går ofta ut på att tala om andras misstag, svagheter och bräckligheter.

Men när Gud verkligen kommer in i vårt liv, vänds förstoringsglaslet inåt. Det märkliga är att i Teresas brev finner vi nästan aldrig att hon klagat på andra människor. Tvärtom talar hon om heliga adelsmän som hjälper henne, om mulåsnedrivare och andra som hon berömmar. Hennes medsystrar framställs alla som helgon, fast vi vet att de var lika småaktiga som vi andra. Inställningen förändras när Gud kommer in i vårt liv. Då är det inte längre så intressant att se andras fel, men vi lider av våra egna bräckligheter. Samtidigt vet vi att det är dem som Kristus skall befria oss ifrån. I viss mån kan vi själva göra oss av med dem, men i grund och botten är vi totalt beroende av Guds frälsning.

Det är därför Jesus Kristus har stigit ner i vår värld, lidit och dött för att visa att han vill göra detsamma i vårt liv. Han vill befria oss från det som är syndigt, bräckligt och svagt och binder oss, för att vi skall bli fria för honom. Det sker i vår historia, i de alldagliga mötena med andra människor, i vår egen inre kamp, i våra frestelser och svagheter. Här kan Teresa hjälpa oss att

förstå att vi alltid är förenade med Jesus Kristus. Hon har ett uttryck på spanska som är mycket klagande. När hon talar om den del av livet som är bön, direkt gudsrelation, använder hon uttrycket *estar con Jesús*, att vara med Jesus. På spanska finns det två ord för vara. Det finns det mer konkreta, att vara, att stå på samma mark, *estar*, och *ser*, det lite mer abstrakta varandet. Teresa använder det mer konkreta ordet. Vi är med Jesus och det är vi egentligen alltid. Från hans sida är föreningen fullkomlig. Genom dopet är vi infogade i hans mysterium som lemman i hans kropp. Vi är oskiljaktiga. När vi ber är vi medvetna om detta eller kanske snarare mer medvetna om att han är medveten om oss.

Våra tankar kan vi aldrig helt kontrollera. Det är en av Teresas lärdomar, som hon också vill förmedla till oss, att tankarna inte är grunden i vårt böneliv, utan det är hjärtats djupaste förening i tro, hopp och kärlek med Jesus Kristus. Speciellt i vår tid är det en mycket viktig insikt, eftersom vi är mycket okoncentrerade. Vi är ständigt utsatta för ett överflöd av stimuli genom media, kulturen och samhället. Vi blir hela tiden påverkade av så många röster, budskap och bilder. Därför har vi inte förmågan att riktigt samla oss och koncentrera oss. Vi kommer till kyrkan på söndag och tänker att nu skall vi äntligen få frid och ro och se på Herren. Efter två minuter tänker vi på reklamen utanför. Det var billigare apelsiner på Ica än på Lidl. De små, obetydliga sakerna tränger hela tiden på. Det kan vara tanken på en ny klänning eller bil eller nyheten om robotar vi nyss hört om. Vi kan inte kontrollera tankarna. Det är en liten tröst att inte ens Teresa kunde det. Hon sade att tankarna är som nattfjärilar som kretsar kring lampan. Vi vill se på ljuset och ta till oss det, men det finns en massa nattfjärilar, tankar, som svirrar runt. Ibland liknar hon tankarna vid vilda hästar. Det kan vara jobbiga tankar om något man sade på jobbet. Jag kanske står på listan på dem som skall avskedas. Eller jag kanske skall promoveras. De jobbiga, besvärliga tankarna släpper oss inte. Jag kanske tänker på att jag eller någon annan skall ärva en moster i Amerika. Hela tiden är det efterhängsna tankar som tränger sig på och som vi inte kan värja oss emot.

Men Teresa säger att lugnt och stilla får vi bara försöka vifta undan tankarna och ta emot Guds ljus. Det är också en del av vår rening och prövning att inse att vi är fattiga, bräckliga, svaga människor, som inte ens kan ägna Gud många goda tankar. Vi tänker istället på fläskkotletter och annat. Många störande tankar finns omkring oss och vi kan inte göra mycket åt det. Men vi behöver inte bry oss om det utan kan bara lugnt och stilla försöka koncentrera oss och komma ihåg att det är Jesus som frälser oss. Det är inte vi som bygger upp en fin andlig profil, utan det är han som under livets alla omständigheter och prövningar vill försöka rena och helga oss. Den processen pågår ständigt. Frälsningen pågår.

Det är inte ett avslutat skeende, men ofta finns det en brytpunkt, en begynnelse. För andra människor kan det vara så att det även funnits ett avbrott. Inte minst i vår tid märker vi att många försvinner från Gud och Kyrkan under en period då de är mellan 15, 25 eller 35 år. Så kan de plötsligt vakna upp en morgon och vilja komma tillbaka. Vi får aldrig ge upp hoppet om någon människa, även om det ibland kan dröja ända fram till dödsbädden. En av de största nådegåvorna för en präst är att få vara med vid dödsbäddar och se vad som kan hända där. På samma sätt är det i biktstolen. Vi kan aldrig riktigt veta vad som pågår inom en människa. Det kan även vara tvärtom. En människa som har varit mycket from kan plötsligt få för sig att vilja lämna Kyrkan och klippa av bandet med Gud. Människan är fri. Det är en oerhörd gåva men också ett oerhört ansvar. Vi är fria att skriva och säga vad vi vill, men det kan också få konsekvenser, även i våra relationer till andra människor. Därför är det så viktigt att vi som kristna är medvetna om det. Ibland möter jag människor som har lämnat kyrkan. Det kan säga

att det beror på att de som barn fått höra ett ovänligt ord av en präst. Ibland är det så lite som behövs. Det är märkligt hur känsliga vi människor är, både för det som är gott och det som är mindre gott. Ett litet ord kan få oändliga konsekvenser.

I detta sammanhang brukar man begrunda bebådelseögonblicket. Den helige Bernhard av Clairvaux (1091-1153) har en vacker text, där han skriver att ängeln kommer med budskapet till Maria. Då håller hela skapelsen liksom andan, alla som har funnits från skapelsens början till dess slut, och undrar vad hon skall svara. Skall det bli ett ja? Skall Gud bli människa och frälsningen bli möjlig eller ej? Allt hänger på det lilla ordet ja. Det är en extrem valsituation, men vårt liv är också uppfyllt av viktiga valsituationer, när vi kan välja för eller mot Gud. Vi kan säga ett ord som sårar, så att en relation bryts, eller vi kan säga ett ord som skapar nytt liv, nya möjligheter och ny kärlek. Vår mänskliga frihet är oändlig.

Teresa säger alltså ja, när hon ser den lidande Kristus. Just lidandet kan väcka oss. Det kan vara en människas lidande vid vår sida som får oss att se på livet i ett annat perspektiv. Men vi kan också avskärma oss. Som vi redan påpekat kan vi inför det lidande som drabbar oss reagera på väldigt olika sätt. Vi kan öppna oss för Jesus Kristus i hans lidande och bli medlidande, medkännande och medömkande människor. Men vi kan också förbittras, sluta oss och avskärma oss. Vi har en frihet att reagera som ibland kan vara livsavgörande. Vi känner alla till människor som genom ett lidande har blommat upp som människor, blivit mer medkännande, mer empatiska. Men vi har också sett dem som har blivit bittra, förbittrade. Man kan på en människas ansikte se lite av det här. Det tragiska är att ett litet, litet lidande kan få en människa på fall, medan ett stort lidande kan få någon annan att blomma upp. I detta sammanhang brukar jag tänka på vilken godhet och vilket medkännande jag har mött från dem som kom från koncentrationslägren. Men det kan bli tvärtom. Därför är det viktigt att vi är medvetna om hur vi reagerar på olika saker i livet, och att det är Gud som på något sätt talar till oss genom händelser och möten i vårt liv. För vissa människor är det tydligt och klart. Teresa tillhör dem. I hennes skrifter är det fullt av det man kallar lokutioner och visioner. När hon får lokutioner hör hon Guds ord mycket tydligt. Hon ser Jesus själv i sina visioner, medan det för en annan mystiker som Johannes av Korset är helt annorlunda. Han varnar oss till och med för detta och säger att det kan leda oss fel. Vi är mycket olika och det måste vi vara medvetna om. Vissa människor ser och hör ingenting men kan ändå i sitt innersta få Guds ledning.

Gud kan tala på så många olika sätt. Han kan tala genom en medmänniska. Man berättar ibland en liten anekdot för oss som predikar mycket. Efter predikan kommer det fram en man och säger att nu skall han omvända sig. Då undrade prästen vad det var han sade som gjorde det. Då svarade mannen att det inte var något prästen sade, men när han tog upp sin vita näsduk såg han hur smutsig hans egen själ var. Även om det bara är en anekdot, kan det visa på att Gud kan tala genom många olika ting. Vi blir berörda av Guds nåd på många sätt som kan vara mycket enkla och vardagliga. Det kan vara genom en bild i en tidning. Det kan vara genom en åldrad människa som stapplar över gatan. Gud kan använda vad som helst för att tala till det djupaste inom oss. Det kan också vara besvikelser i livet. Det blev nästan aldrig som jag hade tänkt mig, något gick mig förbi. Jag blev sviken eller jag blev förrådd.

Vi kan bara se på Jesu liv. Vi måste hela tiden försöka betrakta Jesu liv och se hur det kan kopplas till vårt liv. Teresa vill i likhet med hela den kristna traditionen hjälpa oss att förstå, att ju mer vi betraktar Jesu liv, desto mer kan vi också förstå vårt eget liv. Vi får försöka leva

oss in i Jesu liv. Nu under fastetiden är det många som går korsvägen och mediterar över Kristi kors eller ber den smärtorika rosenkransen. I Jesu lidande får vi ljus för vårt liv, för världens lidande och för vårt eget lidande. Sedan kan vi också begrunda Jesu uppståndelse, Jesu förhärligande, och då får vi det evighetsperspektiv som vi också talat om. Teresa hade från barndomen med sig tanken på *para siempre*, för alltid, för evigt, något som blivit en bristvara i vår tid, också hos många kristna. Tidigare beskyllde man oss kristna för att förhålla oss fatalistiskt till världen, eftersom vi bara tänkte på himlen. Nu har det nästan blivit tvärtom. För många kristna har himlen blivit mycket fjärran. Men har vi evighetsperspektivet, blir det ofta lättare att stå ut med livet i dess bräcklighet, inte för att fly men för att få perspektiv.

Att se på Jesus, vare sig det är som den Korsfäste eller den Förhärligade, hjälper oss att hantera vårt liv. I Kyrkans begynnelse avbildades Kristus på korset alltid som den triumferande Kristus. Vi talar om triumfkrucifix. I korset anar vi redan härligheten. Det typiskt kristna är att ingenting kan vara totalt utsiktslöst. Även döden leder till liv. Jag läste nyss om att anhöriga till de egyptier som hade blivit dödade i Libyen faktiskt tackade Gud. Naturligtvis var de helt nedtryckta av sorg, men samtidigt tackade de Gud för att deras anhöriga hade fått vittna om Kristus genom sin död. Det är lite främmande för vår kultur. Trots den fruktansvärda sorgen att se sina anhöriga dö, kunde de ändå tacka Gud för att de fick ge sitt liv för Kristus och vittna om honom. Vi har lite förlorat evighetsperspektivet och blir alltför bundna av livets alla händelser. Horisonten har förminskats, eftersom vi inte har det himmelska livet, härligheten levande inför oss. Ett mycket viktigt bidrag som Teresa kan ge oss är att vi hela tiden kan upprepa orden *para siempre, para siempre* (för alltid, för alltid). Det låter lite vackrare på spanska än på svenska.

Vad är då Teresas kallelse och vad är min kallelse? Vad vill Gud med mitt liv? Han vill att vi skall göra något vackert av vårt liv. Det behöver inte vara något stort och märkvärdigt. Men även det lilla har sin skönhet. ”I minsta lilla myra anar vi Guds härlighet”, säger Teresa. Så småningom kan vi i livets små detaljer upptäcka hur Gud talar till oss. Här är Teresas lärjunge, Thérèse av Jesusbarnet (1873-1897), en läromästarinna när hon talar om ”den lilla vägen”, att i de små, små tingen ana något av Guds storhet.

Teresa ser alltså sin uppgift att förvandla det förflackade klosterlivet till något vackert och viktigt. Inkarnationens kloster hade fastnat i medelmåttighet, i småaktighet. Därför vill Teresa klippa av banden till det världsliga. Vi sade att hon fick ägna en stor del av sin tid att underhålla rika välgörare i samtalsrummen för att de skulle ge klostret ekonomiskt understöd. Här fanns mycket sällskapsliv och societetsliv. Det var inte därför hon hade gått i kloster. Därför inrättar hon en klausur. Systrarna skall leva helt avskilda. De skall leva endast för Gud. De skall ägna sitt liv åt den ständiga bönen till Guds ära och för världens frälsning.

Då kommer det andra motivet in. Teresa vill hjälpa Kyrkan i en svår tid. Vid den här tiden börjar vi kristna splittras. Teresa har hört om splittringen och det sliter sönder hennes hjärta att vi kristna har splittrats i olika fraktioner. För henne var det en tragedi utan like. Hon ser sitt klosterliv som en mystisk medicin för att råda bot på splittringen. Det kan tyckas lite långsökt. Hur kan ett kloster, där man lever helt avskilt från världen, bidra till Kyrkans enhet? Det beror på att Gud verkar i det fördolda, och att vi genom vår bön kan bidra till att vi kristna fördjupas och förstärks i vår enhet. Det bygger på synen på Kyrkan som en mystisk kropp, där vi alla påverkar varandra på det osynliga planet. Även om Teresa aldrig mötte någon som hade hamnat på andra sidan, kände hon det djupaste medlidande med alla dem. Hon ville genom

sin bön förstärka enheten. För henne var det något oerhört att vi kristna kunde splittras, medan vi i vår tid nästan har accepterat att det är så. Genom ekumeniken har vi byggt upp goda relationer och umgås flitigt. Vi hjälper och stöttar varandra. Splittringen är inte längre en skandal utan ett faktum som vi i viss mån har accepterat. Vi har lite förlorat sorgen över att vi kristna ännu inte är fullt ett. Det är tragiskt att vi har accepterat splittringen och inte längre lider av den. På sin höjd kan det bli mycket känsligt, när vi inte kan dela nattvardsbrödet. Det är ett av de få ögonblick när vi märker att vi ännu inte är ett. Det kan slita sönder vårt hjärta att vi inte kan dela eukaristin, men annars har vi förlorat den stora sorgen över att vi är splittrade.

Teresa såg det som en fruktansvärd sorg. Hon ville ägna sitt liv åt att be för enheten. Hon säger: "Vi systrar måste vara som tappra soldater som kämpar med bönen som vårt enda vapen för att återställa den förlorade enheten". Teresa var också en ekumenikens föregångskvinna. Men hon såg att det främst var genom bönen, det andliga livet som enheten kunde förstärkas. Något liknande ser vi i vår tid. Den del av ekumeniken som fungerar bäst är den som berör bönelivet, det andliga livet. När det gäller andlig läsning läser man ungefär samma böcker, vare sig man är protestant, katolik eller ortodox. Man läser Martin Lönnebo, Wilfrid Stinissen (1927-2013) och någon grekisk munk. På det planet har enheten gått fram med stormsteg, medan det på andra områden lite har gått i stå. Teresa av Avila kan ruska om oss, så att vi också ser att här slits Kristus sönder. Kristi mystiska kropp lider. Att splittra är som att amputera en del av hans kropp. Teresa ser sig som en tapper soldat som genom bön och botgöring kämpar för att enheten skall återställas i Kristi mystiska kropp. Hon anar att det egentligen bara sker genom bönen, på det osynliga planet. Hon skrattar åt tanken att uppåda soldater för att återställa enheten. Sådant är helt felaktigt, helt ogörligt. Det är bara på det andliga planet, i den andliga kampen man kan kämpa för denna enhet. Systrarna är kallade att ge sitt liv till Kristus och växa in i den djupa, kontemplativa vänskapen med honom. Samtidigt skall de kämpa för den kristna enheten. Detta dubbla drag motsvarar något av det Teresa kände som barn. Det eremitiska draget innebär att helt och fullt bara leva för Jesus Kristus. Han skulle vara allt för henne, men samtidigt skulle hon vittna om hans kärlek för världen och då speciellt för att återställa enheten bland oss kristna.

På samma gång kände Teresa det djupaste medlidande med alla dem i Amerika som ännu inte har nåtts av budskapet. Teresa levde vid den tid då man upptäckte Amerika. Flera av hennes bröder begav sig till Amerika. Det var något dubbelt med denna erövring. Man försökte förmedla evangeliet, men det förekom också övergrepp av olika slag. Teresa ser det som ett böneämne att verka för den andliga aspekten av evangelisationen av Amerika. Därför brukar man säga att Teresa hade ett hjärta så stort som havets strand. Hon kände medlidande både med dem som drabbades av splittringen i kristenheten och med alla dem som ännu inte hade nåtts av det kristna budskapet i Amerika. Trots att hon levde helt avskilt inom klostret, ville hon bära hela världens nöd i sitt hjärta och bönfälla Kristus om hans nåd och frälsning. På det sättet är hon också en modern kvinna. Även i vår tid är det utmärkande för många goda människor, vare sig de är troende eller icke-troende, att de har den globala känslan för världens nöd, för rättfärdighet och försoning i hela världen. Man är inte begränsad till sin lilla sfär, utan man bär med sig hela världens nöd. Folk i vår tid engagerar sig för Afghanistans barn. Här ser vi den typiskt universella, katolska, ekumeniska och globala aspekten. Egentligen är dessa begrepp synonymer. Vi är inte begränsade till vår egen begränsade lilla värld, utan vi har ett hjärta för hela världens nöd och behov.

Då kan man fråga sig om det inte vore bättre att Teresa gav sig ut till Amerika och förkunnade evangeliet än att stänga in sig i ett kloster i Spanien. Men just aspekten av det avskilda, kontemplativa eller eremitiska livet är en grundtanke i kristendomen. Det finns olika kallelser i Kristi kropp. Det finns det mer avskilda, fördolda livet och det finns det mer yttre, apostoliska livet. Alla människor har i grund och botten behov av bägge delarna. Om vi aldrig unnar oss stillheten, avskildheten och ensamheten, orkar vi ofta inte med livets yttre aspekter heller. Samtidigt får vi inte avskärma oss från världen i likgiltighet och självgodhet. Det finns olika doser av kontemplativ ensamhet och yttre apostoliskt vittnesbörd i alla människors liv. Vissa kan ha mer av det ena och mindre av det andra. Livet i Kyrkan bygger på att det finns olika kallelser, olika inriktningar på livet. Men vi behöver både *estar con Jesús*, att vara med Jesus, i öknens ensamhet, som nu under fastetiden, fyrtio dagar av koncentration på Jesus Kristus i enkelhet, avskildhet och fattigdom, och också den översvallande påskglädjen, som får oss att vittna om att Jesus har besegrat döden, lidandet och synden. Vi får förkunna, vittna, dela med oss, vare sig det är i gärning eller i ord. Vi behöver harmonin i vårt liv mellan dessa två sätt. Själens hälsa beror mycket på att man hittar riktiga doser av det här. Det är olika för olika människor, och det måste vi acceptera. Vissa har mer exklusiv kallelse till det stilla, fördolda livet, men då i funktion för världens frälsning. Annars kan man inte förstå Teresas kallelse och reform, där systrarna är kallade till ett avskilt, strängt, fattigt liv för att bistå Kyrkan och världen och för att dra ned Guds nåd över dem. Andra, som Moder Teresa av Calcuttas systrar, är kallade att stiga ner till de allra fattigaste och dela deras liv. Vi ser nu i många delar av världen att många ordenssystrar känner en kallelse att ägna sig åt offer för *trafficking*. Påven har instiftat en speciell dag mot *trafficking* med speciella böner. Många ordenssystrar ser sin kallelse att leta upp dessa nutidens slavar och slavinnor. Behoven växlar också genom tiderna. Därför dör en del ordnar ut, eftersom deras tid är förbi. Men det kommer andra, eftersom det finns nya behov och nya kallelser.

Det är viktigt att vi var och en försöker upptäcka i vårt liv vad Gud har reserverat för kallelse åt oss. Vad är det som är min livsuppgift? Det behöver inte vara något stort, omvälvande som syns på rubrikerna, utan ofta gäller det att upptäcka i min historia, miljö och krets vad Gud har gett mig för uppgift där. Det kan vara i min familj, på min arbetsplats, i min församling eller i min ensamhet. Aldrig har ensamheten varit så stor som i vår tid. På grund av den individualism och familjeupplösning som vi har är det väldigt många människor som är ensamma. Många äldre människor har ingen att umgås med, och då vore det tråkigt om de bara skulle få en robot till sällskap! I vår tid har ensamheten blivit en folksjukdom. Men ensamheten kan också bli en välsignelse och en kallelse vilket Teresa vill visa oss på. Ensamheten ger oss mer tid för bönen, för kallelsen.

Här brukar jag berätta en liten historia som är både sann och ekumenisk. Det var den tidigare biskopen Caroline Krook, som berättade att hon brukade besöka en släkting på ett ålderdomshem på den tid då man delade rum med varandra. I samma rum fanns en annan kvinna, som sällan hade något besök alls. Caroline gick i många år till sin släkting, som sedan dog. Då hade hon fått en relation till den andra kvinnan och fortsatte att besöka henne, som aldrig fick några andra besök men ändå utstrålade glädje och tacksamhet. Caroline frågade då henne vad det berodde på att hon hade bevarat denna stilla glädje. Då öppnade hon lådan i nattygsbordet och tog fram en liten tummad bild med en av Moder Teresas systrar. Kvinnan tillhörde Moder Teresas lidande medarbetare. Moder Teresa (1910-1997) bad lidande, övergivna och ensamma människor att de skulle ge henne sin ensamhet och sitt lidande. De kunde offra det för hennes systrar som jobbade ute bland de fattiga och utslagna. Denna kvinna

hade sett det som sin livsuppgift att be och offra sin ensamhet, sin övergivenhet för en sådan syster. Det hade gett hennes liv en mening och ett innehåll.

Likadant var det när påven Johannes Paulus II (1920-2005) mötte lidande människor. Han sade till dem att de skulle ge honom sitt lidande, eftersom han behövde det för Kyrkan. Han riktade denna bön till alla lidande, ensamma, övergivna människor. Vi har alla en liten del av oss där vi känner oss övergivna och ensamma. Hur bra vi än har det, finns det ögonblick när vi tycker att livet inte riktigt är som vi hade tänkt oss och att det inte blev vad vi hade väntat oss. Man fick kanske inte den kärlek man väntade av sina barn. I stället för att fastna i åltande och bitterhet kan vi ge besvikelsen till Kristus. Vi kan låta den del av oss som annars förtvinar, förvissnar och blir bitter bli ett frö till något nytt, stort och vackert.

Vi ber om Guds hjälp för detta.

Herre, Jesus Kristus, hjälp oss att i våra svårigheter, lidanden och prövningar möta ditt lidande för världens frälsning. Hjälp oss att förena våra små mödor och prövningar med ditt lidande, så att världen kan få liv, så att det nya livet och härligheten och evigheten kan skymta fram för alla dem som sitter i mörker och dödsskugga. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag III

Vi börjar med Teresas egna ord.

”Min Herre och Konung vet mycket väl att jag inte har någon annan önskan än att han måtte bli en smula mer ärad och förhärligad av åsynen av hur kan förvandla en så smutsig och stinkande gödselhög till en trädgård full med ljuvliga blommor”. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Återigen får vi höra Teresas drastiska språk. Det är verkligen hennes längtan att förvandlas till en ljuvlig trädgård. Men samtidigt är hon medveten om sitt behov av frälsning, av nåd, och vågar kalla sig en stinkande gödselhög. Vi skulle kunna översätta detta med ett lutherskt ord: *simul iustus et peccator* (samtidigt syndig och rättfärdig). Skillnaden är att Teresa mer betonar det dynamiska, utvecklingen, att människan är kallad att mer och mer förvandlas av Guds nåd, medan Luther mer betonar det statiska. Men varje människa som är någorlunda klarsynt vet att det blandas ont och gott i henne, att hon är i behov av förvandling och frälsning.

Vi börjar återigen med en kort repetition. Vi sade inledningsvis att Teresa hjälper oss att se också vårt liv som en frälsningshistoria. Jesus försöker hela tiden tränga in i vårt liv, öppna oss för hans sanning, godhet och barmhärtighet. Det som sker är inte bara likgiltiga händelser, utan Gud kan tala till oss på så många sätt. Han vill göra något stort och underbart av vårt liv. Att vara uppmärksam på det, ta emot det och låta det ske är avgörande. Frälsningshistorien var den första bibliska hållpunkten vi hade. Den andra var kallelserna. Gud ingriper och vill kalla människan. Han vill göra något stort med henne. Människans svar är omvändelse, att säga ja, att bejaka, att ta emot. Också det såg vi i Teresa liv.

Då är vi framme vid den tredje punkten, där det kanske är lite svårare att hitta en beteckning. Men Teresa använder i enlighet med Bibelns tradition temat brud och brudgum. Höga Visan finns inte för inte i Bibeln. Ursprungligen var det säkert en jordisk kärlekssång, men den

tolkas utifrån Bibelns sätt att se på Gud som Israels brudgum. I Nya testamentet vidgas det till att varje människa kan på se på Jesus som Brudgummen. Vi har lite svårt med det här språket i vår tid. Redan på Teresas tid var det så. Hon berättar om en präst som predikade om Höga Visan, men han avbröts av skratt och fnitter bland de troende. Man har lite svårt att ta till sig det här språket för att se på relationen till Gud. Filosofiskt kanske vi skulle kunna tala om den intersubjektiva relationen med Gud eller, för att göra det ännu enklare, Du-relationen, att vi i Jesus Kristus är Du med Gud. Vi lever ständigt i ett direkt förhållande till Jesus Kristus. Han vill komma oss så nära som det bara går. Därför använder man i traditionen bilden av den djupa, mänskliga föreningen mellan brud och brudgum. Vi är kallade att leva hela vårt liv i en direkt Du-relation till Jesus Kristus.

Därför är det ibland viktigt att fråga sig, hur man ser på sin relation till Gud. Är det mer Du eller han? Är det mer jag som ser honom i ögonen eller resonerar och tänker om honom? Hänför jag alla mina frågor, problem och glädjeämnen till en dialog eller är det mer ett abstrakt resonerande? Det är ibland viktigt att pröva sig själv. När jag ber, sker det verkligen öga mot öga, ansikte mot ansikte, hjärta mot hjärta? *Cor ad cor loquitur* (hjärta talar till hjärta), brukar man citera om kardinal Newman (1801-1890), som har hämtat orden från Psaltaren. När vi ber försöker vi då stå direkt inför Gud eller gör vi oss några fromma tankar om honom? Man brukar säga att predikanternas stora frestelse i bönen är att tänka ut något vackert att säga om Gud i sin predikan. Det är i och för sig inget fel, men bönen är något oändligt mycket djupare. Det är att verkligen leva sitt liv i dialog med Gud.

Det kan Höga Visan lära oss. Därför har helgon och mystiker i alla tider älskat att kommentera Höga Visan. Också Teresa av Avila har skrivit en kommentar, liksom Bernhard av Clairvaux och otaliga andra, eftersom detta språk uttrycket själens djupaste längtan efter Gud. Egentligen är denna längtan bara ett svar på Brudgummens längtan efter bruden. Återigen har vi i vår tid lite svårt att ta till oss dessa bilder och detta språk, men det måste vi ändå ta till för att få någonting som så mycket som möjligt liknar den förening vi är kallade till med Jesus Kristus. Redan i det gamla förbundet använde man sig av detta språk. Paulus använder det också, speciellt när han talar om Kyrkans förhållande till sin Herre.

I den kristna traditionen har man sett bruden i tre gestalter: Kyrkan, den enskilda människan (själen), och Jungfru Maria. Det är intressant att även en from pingstvän som Sven Lidman (1882-1960) kallar Jungfru Maria för Hugsvalarens högt saliga brud, det vill säga han ser Maria som den Helige Andes brud. I henne ser vi modellen för hur vi skall öppna oss för Gud och ta emot honom i vårt liv. Den djupt, personliga gudsrelationen är i Kyrkan menad för var och en. Alla döpta är i princip redan delaktiga av den djupa Du-relationen. Teologiskt brukar man säga att det är en återklang av Faderns och Sonens eviga kärleksrelation i Anden. Martin Buber (1878-1965), den judiske filosofen, har en vacker bok som talar om "Du och jag", för att inpräglade den bibliska insikten att vi verkligen får stå i en ständig Du-kontakt med Gud. Det kan ibland vara bra att tänka efter vad jag använder mest Du eller jag.

För några år sedan var det någon som analyserade de kärlekssånger man använde i Melodifestivalen. Man blev ganska förvånad över att ordet jag var mycket vanligare än ordet du. Man skulle tro att kärlek handlar mer om att du är underbar än vad jag tycker om det. Individualismen är en tidssjukdom, som gör att vi hänför det mesta till jaget. Även i mänskliga relationer bli jag viktigare än du och därför håller de inte. En tragik för många människor är, att det är svårt att bygga upp en djupare relation, eftersom man sitter så fast i

individualismens pansar och har svårt att komma ut, att verkligen sätta du i centrum. Egentligen är det en följd av arvsynen att vi är jagets fångar. Men Jesus Kristus vill befria oss. Han vill lösgöra oss ur slaveriet under jagiskhetens tyranni. Därför kan det ibland vara bra att tänka efter vilket ord jag använder mest, jag eller Du. När jag ber till exempel, handlar det då bara om vad jag önskar, vad jag vill ha ut av Gud? Handlar det i min relation till min nästa om hur jag vill ha det eller handlar det om hur du vill ha det? Det blir en liten praktisk mätare på halten i både vår relation till Gud, till vår nästa och till jaget, för jag får ju min skönhet av ett du. Vi blir vackrare om någon annan ser på oss än om vi ser på oss själva i spegeln.

Vi kan göra varandra vackrare genom att se på varandra. Vi nämnde att Teresa av Avila hade en förmåga att se det goda i sin nästa, även om det var ganska medelmåttiga människor. Det finns människor som bara genom att se på oss har fått oss att växa. Om folk som ser på oss ser det lilla goda i oss, då vill vi motsvara det och då växer vi på något sätt. Men tittar man bara på oss lite buttert och bistert, sjunker vi ner i skorna. Vi kan egentligen växa bara genom att se på varandra. Det gäller hela relationen som sådan att vi är beroende av att bli sedda. I vår tid hör vi ofta människor som säger sig inte vara sedda. Om ingen ser på mig, krymper jag ihop.

Vi kan vi jämföra med hur Jesus ser på människor i evangeliet. Det räcker med att han ser på en människa för att hon skall vara beredd att följa honom och ge sig helt till honom. Vi får tro att Jesus ser också på oss på samma sätt. Han kallar oss till den djupast tänkbara kärleksrelationen med honom. Då blir det också vår glädje att försöka besvara kärleksblicken. Det kan vara en dialog med eller utan ord. Bönen kan anta oändligt många skepnader och gestalter. Men det är i alla fall den djupast tänkbara relation i vårt liv som vi har med Jesus Kristus som är vår Frälsare och vår Brudgum.

Samtidigt är relationen till Jesus präglad av hur vi förhåller oss till andra människor. Det är inte en isolerad företeelse. Har vi tagit till oss Jesu kärleksfulla tilltal och blick och försökt besvara den, faller det oss också naturligt att bevara samma relation och samma utgångspunkt när vi möter andra människor. Det är mycket svårt att plötsligt växla om till en likgiltig eller hatisk blick, om vi har blivit impregnerade med Jesu kärleksfulla blick och har tagit emot honom som vår Herre och Brudgum. Då har vi också en större förmåga att se Jesus i vår nästa. Hela Kyrkans mysterium bygger egentligen på att vi vågar tro att Jesus kan tala till oss genom vår nästa. Han kan förmedla tron från människa till människa. Vi döljer inte Jesus för varandra utan vi tydliggör honom. Det är en ganska typiskt katolsk accent. Men egentligen tror jag att kristna i alla traditioner och konfessioner anar att vi som lemman i Kristi kropp har både gåvan och ansvaret att ge Jesus vidare till varandra.

Vi kan tänka efter hur vi har tagit emot tron i våra liv. Den har inte kommit genom en apparat, en mobil eller en robot. Tron har getts vidare från människa till människa. I vår egen frälsningshistoria finns vissa människor som betytt mycket. Det kan vara föräldrar, en präst, ordenssyster, lärare eller vän som steg för steg har hjälpt oss att ta emot tron och Jesus själv. Det betyder att när vi lever i den djupa Du-relationen eller brudrelationen till Jesus Kristus, möter vi honom också i vår nästa, som inte skymmer blicken på Jesus. Det är allra tydligast i helgonen. Man hör ibland att helgonen skulle skymma Jesus för oss och ta ifrån honom något av den kärlek vi skulle ge honom. Egentligen är det tvärtom. Helgonen förtydligar Jesus för oss. Någon accent av Jesu mysterium blir tydligare för oss genom de heliga. Egentligen borde jag i varje människa möta något av Jesu ömhet eller ibland ett strängt profetiskt tilltal. Någon

gång behöver jag kanske en riktig avhyvling förmedlad genom någon människa som med eller mot sin vilja kan ge mig det.

Vi nordbor har lite svårt att se Gud i vår nästa. Vi har lättare att se honom i naturen. Vi söker oss ofta ut i naturen. Även den människa som inte är så övertygat kristen anar något av Guds skönhet och tilltal i naturen, i fåglarnas sång och bäckarnas brus. De gamla, klassiska, svenska psalmerna är fulla av denna syn. När mina medbröder kom från Belgien till Sverige på 1960-talet och skulle lära sig de svenska psalmerna undrade de varför de inte talade om Gud utan bara om fågelsång och bäckar. Nu frågar de inte längre utan har förstått. Vi nordbor har svårare att se Gud i vår nästa. I sydligare delar av världen är det ofta lättare att se Gud i nästan än i naturen. Vi har ett annat förhållande till naturen som en uppenbarelsplats av Guds skönhet. Det är inget fel i det, men vi borde också ta till oss mer att Jesus låter sig mötas också i vår nästa. Människan är skapad till Guds avbild och genom Guds nåd får vi en ännu större genomskinlighet för Jesus Kristus. Det är knappt vi vågar tro det själva.

Det är mycket viktigt att vara medvetna om att vi är skapade för att vara den underbara trädgård, som Teresa talar om. Hon har lite av det nordiska draget, när hon liknar oss vid en underbar trädgård, där alla gåvor talar om Guds godhet. Även om vi känner oss lite vissna ibland kan vi mer än vi anar förmedla Guds kärlek och omsorg till varandra. Det behöver inte vara så krystat och högtidligt, men vi får våga lita på att vi kan vara Jesu vittnen och ge honom vidare till varandra. Vår grundläggande relation med Jesus Kristus stärks om vi i varandra vågar se något av Jesus. Det tar inte ifrån Jesus något av den tillbedjan och kärlek vi vill ge honom, utan den förstärks när vi är levande påminnelser om Jesus för varandra. Vi stör inte varandra, även om vi i vår kultur ofta ser på varandra som störningsmoment. Om barnen skriker i kyrkan behöver det inte ta ifrån oss vår fromhet utan vi kan istället se det som deras lovsång. Om någon hostar eller prasslar med bönböcker eller radband eller det ringer en mobiltelefon, då kan blickar mörda, även i den frommaste församling. Men om vi hade Jesu blick, skulle vi se på varandra på ett lite annorlunda sätt.

Också de som vi tycker är osympatiska och besvärliga är egentligen våra bästa vänner. De prövar oss och får oss att upptäcka om vi vill följa en korsfäst Herre eller vara vårdpaket som skall bli ompysslade. Här har vi mycket att lära i vår kulturkrets om att våga tro att Jesus kan komma oss närmare genom vår nästa och att vi också kan locka fram något av Jesus i varandra. Ser vi på varandra på det sätt som Teresa såg på sin nästa, vill vi motsvara den som ser på oss och hans eller hennes förväntningar. Ser man det bästa i oss, fast vi kanske är lite halvdana och halvvisna, vill vi växa upp.

Här tänker jag på en nu avliden ordenssyster vi hade i Stockholm som ofta åkte tunnelbana. Hon talade om hur underbara ungdomar det fanns på tunnelbanan. Då måste man ha mött henne för att förstå. Hon hade den kärleksfulla blick som fick den värste värsting att vilja vara en ängel. Men ser vi på en värsting som en värsting, då blir han ännu värre. Vi har en förmåga att hjälpa varandra att växa men ofta är det tvärtom. Jag kommer ihåg en pojke som berättade i skolan att han träffat påven. Då sade lärarinnan att det är väl ingenting att träffa en gammal gubbe nere i Rom. Luften gick då ur barnet. Det är mycket lätt att trycka ner varandra i skorna istället för att lyfta upp varandra. Även om lärarinnan inte tyckte om påven behövde hon inte trycka ner ett litet barn som gladdes att få träffa påven. I senaste opinionsundersökningen är Jimmie Åkesson mer beundrad i Sverige än påven Franciskus. Vi kan översätta till våra mallar hur vi reagerar på människors sätt att vara och tala. Försöker vi lyfta upp, uppmuntra,

få folk att växa eller sjunka ihop och bli en liten vattenpöl? Det ingår – och det är en mycket viktig tanke – i vår djupaste, mest personliga gudsrelation hur vi förhåller oss till vår nästa. Det är därför vi har ett dubbelt kärleksbud. Vi kan inte älska Gud men hata vår nästa. Vi säger inte så, men ibland kanske vi uppför oss så.

Teresa är så uppfylld av sin direkta, unika Du-relation till Kristus att hon ser honom överallt. Naturligtvis finns det privilegierade mötesplatser med Kristus. I eukaristin är han närvarande på ett helt speciellt sätt i hela sin fulla gudamänskliga verklighet. I Kyrkan talar han genom Ordet, liturgin och uppenbarelsen. Det är kanske lättare att ta till oss det. Men om vi glömmer att möta honom i vår nästa, försummar vi att ta emot honom på väldigt många sätt. Någoting haltar då lite i vår gudsrelation. Teresa brukar kallas den mystiska erfarenhetens kyrkolärare. Hon blev som den första kvinnan tillsammans med Katarina av Siena (1347-1380) förklarad som kyrkolärare, eftersom hon hade ett allmängiltigt budskap. Man kan försöka sammanfatta hennes budskap i den personliga, unika Jesusrelationen. Hon hette ju Teresa av Jesus. Hon berättar själv en liten episod från sin tid i klostret, då hon stötte på ett litet gossebarn. Som alla snälla tanter frågade hon barnet om dess namn. ”Jag heter Jesus av Teresa”, sade han. En bild av hennes relation till Jesus är, att Jesus är så intimt förenad med henne att han också kan kalla sig Jesus av Teresa, liksom hon kallar sig Teresa av Jesus.

Vi får tro att Jesus också kan säga så om oss, för han är ju den ende som kan ha en förkärlek för varje människa. Vi är begränsade, också i vår kärlek. Man brukar säga att den värsta fråga föräldrar kan få från sina barn är vem av barnen de älskar mest. Den ende som med gott samvete kan säga att han älskar varje människa med en personlig, unik förkärlek är Jesus. Det är viktigt att komma ihåg att hans kärlek aldrig kan förminskas om han älskar någon av oss på ett speciellt sätt.

Vi kan försöka efterlikna denna kärlek. Det är den rymd vi har att växa in i, att vi också vill efterlikna Jesu förkärlek för varje människa. Vi kan aldrig växa in till fullo i denna kostym, men vårt liv går ut på att kunna gå in i denna dynamiska tillväxt, denna mystiska utveckling fram till det som mystikerna kallar den andliga förmålningen, det andliga bröllopet. I den mystiska teologin ser man som det högsta stadiet, att människan blir så djupt förenad med Jesus Kristus att det verkligen liknar brudens och brudgummens förhållande. I grund och botten är vi redan genom dopet inlemmade i denna relation, som kan växa, fördjupas och förinnerligas under vårt liv. Att vi alla är kallade till denna helighet har Kyrkan påmint oss om, inte minst genom det Andra Vatikankonciliet. Man brukar säga att om man om tusen eller tvåusen år skall sammanfatta vad det Andra Vatikankonciliet betyder i några fraser, skulle en av de fraserna vara att man har pekat på den allmänna kallelsen till helighet för alla döpta. Tillväxten i helighet är inte bara reserverad för *a happy few*, eller för några munkar och nunnor, utan det är varje kristens uppgift. Teresa vill förmedla och hjälpa oss att förstå att vi också är kallade att växa in i en djupt förvandlande förening med Kristus, Brudgummen. Vi står i ett direkt Du-förhållande till honom och allt det vi är med om återspeglar detta.

Då kommer vi in på vår frälsningshistoria, och också på kallelsen och omvändelsen. Det måste komma till en brytpunkt då det går upp för oss att det är livets viktigaste och största uppgift att ta emot kallelsen och följa den, hur den sedan gestaltar sig. Det finns oändligt många kallelser i Kyrkan, i Kristi mystiska kropp, och i samhället och världen. Vi ser i helgonens liv att kallelsen kan gestalta sig på oändligt många sätt. Teresa såg som sin uppgift att genom reformen av karmelitorden hjälpa både bröder och systrar att leva ett mer intensivt

liv i Jesu efterföljelse och i relation till honom. Hon betonar det avskilda, kontemplativa livet. Men samtidigt betonar hon att det är möjligt att leva detta liv också utanför klostret. Det kanske är lättare inom klostret, men hon pekar på många andra människor, från mulåsnedrivare till rika adelsmän. I hennes brev och självbiografi och "Klosterstiftelser" ser vi många olika människor som blev berörda av henne. Ibland var det biskopar hon hade svårast med, för de tyckte inte om att hon reste runt och stiftade kloster. Hon berättar speciellt att ärkebiskopen av Sevilla hade ett horn i sidan till henne, för att hon inte höll sig på plats i klostret utan reste runt och stiftade kloster. Men det var innan han hade träffat henne. Hon hade också en mänsklig charm. Hon berättar själv om hur det känns för en fattig nunna att se ärkebiskopen av Sevilla ligga på knä och be om hennes välsignelse. Liknande var det med biskopen av Burgos. Han brast ut i gråt när han fick predika i en av hennes kyrkor. Teresa hade den mänskliga charm och andliga utstrålning som fick även människor, som var fientligt och negativt inställda till hennes verk, att falla till föga så fort de fick träffa henne.

Vi är alla kallade att dela den djupt personliga brud- Brudgum-relationen, jag-Du-relationen eller den unika bönedialogen med Jesus Kristus. Vi är alla unika och därför kan vi aldrig helt återspegla en annan människas relation. När vi läser mystikernas skrifter, vare sig det är Teresa av Avla eller någon annan, måste vi komma ihåg att när de skildrar sin relation med Jesus Kristus, kan det finnas många drag som är allmängiltiga och som hjälper oss, men det är ändå något djupt personligt. Skulle vi kunna ta en röntgenbild på var och en av oss och på vår inre bönerelation till Jesus Kristus, skulle de alla vara olika. Vi är inte kopior av varandra, utan vi har alla fått en unik relation till Jesus Kristus. Samtidigt är han allas Brudgum. Han är allas Frälsare i hela Kyrkan. Inom denna ram har vi alla en unik möjlighet att komma honom nära. Detta faktum talar om människans storhet. Även om det finns biljoner människor, så har ingen samma fingeravtryck. Likadant är det med själen. Det innersta i oss är något helt unikt som aldrig skall upprepas.

Om jag inte tar emot Jesus Kristus och låter mig förvandlas, är det något unikt som går förlorat, för ingen kommer att bli som jag. Jag har ett unikt bidrag, en unik accent att tillfoga till honom. Vi säger ibland att vi inte kan ge Gud något, inte tillfoga något. Han är fullkomlig i sig själv. Men i sin relation till oss finns det något unikt. Det kan vara viktigt att tänka sig att Gud aldrig kommer att kunna få min kärlek genom någon annan. Om jag sviker honom är det något som ingen annan riktigt kan fylla ut, eftersom Gud har en unik kärleksrelation till mig. Han ser på mig som bruden i Höga Visan som är kallad att besvara hans kärlek och ta emot den. Om jag säger nej, då sviker jag honom. Då missar han något som han aldrig kommer att få. Det är lite svårt för oss att ta till oss vilken unik värdighet vi har fått. Vi kan ge något till Gud som han aldrig kan få exakt likadant av någon annan.

Relationstemat är mycket viktigt i Bibeln, i den kristna mystiken, men egentligen i allt mänskligt. Jag tror det är där vi också kan nå fram till de människor som säger sig vara icke-troende. Alla människor har behov av en relation. Eftersom de är skapade till Guds avbild, finns relationen där från början. Den kan förnekas och förträngas, men den finns ändå kvar. Ibland ligger den bara där under ytan och vill komma upp. Människan är en dialogvarelse. Om hon inte har någon annan att föra dialog med, för hon dialog med sig själv. Mycket av vårt inre liv är en slags monolog. Men egentligen är det en dialog med Gud, även om vi kanske inte alltid ser eller förstår det. Ibland kan det hjälpa oss om vi förstår eller upptäcker att det är Någon som hör min inre monolog. Det är inte bara med ett tomt intet som jag har en

monolog utan det finns någon som lyssnar, någon som hör mig och som längtar efter att höra vad jag har att säga.

Sedan är det så att vi erfar dialogen mycket olika, likaväl som vi sade att vissa människor är mer *light on*, andra *light off*. Vi ser det också i mystiken. Vi sade att Teresa är *light on*. Hon hör ständigt vad Gud säger i en mängd lokutioner. Hon ser och har visioner, medan Johannes av Korset knappast ser och hör någonting. Vi är också någonstans på denna skala. Vissa av oss tycks ständigt kunna höra vad Gud vill. För andra är det bara tystnaden som talar. Det är viktigt att komma ihåg att vi är mycket olika här, men vi är alla relations- och dialogvarelser och vi har en inre monolog inom oss som kan bli dialog. Istället för att vi för monolog med oss själva kan vi göra det till dialog. Det kan vara bra att tänka efter vid vilka tillfällen jag för en monolog med mig själv och hur den kan förvandlas till ett direkt tilltal till Gud. Ibland är det när vi är arga och när vi är som sämst. Det är då vi skall läsa Psaltarsalmerna för det är ofta där vi möter människan i all sin nakenhet, när hon skriker ut sin förtvivlan, sitt hat mot sina fiender. Vi behöver inte vara rädda att vara ohyfsade i vår dialog med Gud, för Psaltarsalmerna är verkligen ohyfsade. Hur kan du göra så mot mig? Varför har du övergivit mig? Varför låter du mina fiender triumfera?

Allt mänskligt kan vi väva in i dialogen med Gud och då förändras det. Det ser vi i Psaltarsalmerna. Det börjar ofta som klagolåtar. Sedan går det nästan omärkligt över till lovsång. Så kan det också vara i vår inre värld. Vi börjar med att vara upprörda över att solen inte skiner en dag. Det hör till i konsumismens tidevarv, där det liksom är uppbyggt för att vi skall vara missnöjda och köpa något nytt och få en ny upplevelse. Då är det mycket lätt att gå in i detta mönster istället för att vända det i en dialog med Gud. Då vänder det. Om vi vågar ta upp svåra saker med vår nästa i ett samtal då vänder det ofta. ”Varför sade du så till mig? Vad menade du med det?” ”Ja, men jag hade bara ont i huvudet och visste inte vad jag sade”. Så kan en konflikt vara undanröjd. En dialog kan rensa luften, för vi inbillar oss så mycket. Att leva i den ständiga du-relationen gör vårt liv till något helt annat. Då förändras mycket av livet till det bättre. Återigen, det blir inte någon dans på rosor. Det blir inte så att alla problem bara försvinner, för vi blir också mer berörda av det lidande och de orättvisor och svårigheter som andra kämpar med. Det märkliga är att när vi öppnar oss för ett du, Guds Du, då ser vi också den nöd, det lidande som andra du lider av. Då blir vi indragna och medansvariga. Vi drar oss inte undan i en skyddad verkstad.

Teresa av Jesus, som vi skall kalla henne, kan hjälpa oss att bli påminda om att vi alla är kallade till den djupa relationen med Jesus Kristus. Sedan säger hon något som kanske inte alla feminister skulle vara med på. Hon säger: ”Herrens skänker dessa nådegåvor mycket oftare åt kvinnor än åt män. Detta har jag hört av den helige pater Petrus av Alcántara (1499-1562) och jag har själv lagt märke till det. Han sade att kvinnor hade nått mycket längre på den vägen än män. Han gav mig även utomordentliga skäl till detta. Det behöver jag inte återge här. Men de var alla till kvinnornas favör”. Teresa menar att det är lättare för kvinnor att leva sig in i brudförhållandet till Brudgummen än för män, men vi får inte hårdra och säga att hon avskriver alla mäns förmåga att leva detta liv. Naturligtvis finns det många kvinnor som också har svårt att leva sig in i detta. Men hon menar tillsammans med Petrus av Alcántara, att det ibland är lättare för en kvinna att leva sig in i den djupa relationen. Man får dock inte tolka det så att kvinnor ägnar sig åt relation och män åt funktion. Desto större anledning är det att hjälpa männen att upptäcka denna del av det kristna livet.

Teresa skulle utifrån ett bibliskt begrepp kunna hjälpa oss också att i vårt liv uppleva den djupa Du-relationen och få stöd av den i den situation där vi lever. Jag brukar sammanfatta det så här: Du – nu. Du möter mig nu, inte i en idealisk drömvärld, vilket vi ibland får för oss. Om jag levde i ett kloster istället för den här arbetsplatsen, då skulle det vara lättare att möta Gud, tänker man. Lever man i ett kloster säger man, om jag levde i ett annat kloster, då skulle det nog vara lättare. Vi har en tendens att fly från verkligheten och inte möta Gud här och nu. Därför är det viktigt att tro att om Gud har planerat mig i den här livssituationen, som kanske inte är idealisk i alla avseenden, så är det där han vill möta mig. Där vill han fördjupa sin relation till mig. Då kan också den yttre situationen förändras och förvandlas. Man skall alltså inte uppskjuta mötet eller relationens äkthet till ett idealiskt tillstånd. Man hör ofta folk som kommer på besök till klostret säga att de inte har tid att själva be, men vill att man i klostret skall be för dem. Visst kan man be för dem i klostret, men de kan också själva be. Det är mycket lätt att skjuta upp, att vänta, tills allt har fallit på plats. Broder Lorens (1614-1691), en annan karmelit, säger att han finner Gud i oredan i sitt kök. Det är en tröst för alla, för vi väntar ofta tills allt är frid och fröjd, då vi har städat upp och gjort det fint, tills vi kan möta Gud, men det är just här och nu vi kan möta honom.

Vi ber om Guds hjälp och nåd att ta emot honom och låta vårt liv bli genomsyrat av det djupa mötet med den Gud som har blivit människa i Jesus Kristus.

Herre, Jesus Kristus, kom till oss med hela din verklighet, så att hela vår verklighet kan bli genomsyrad av din närvaro och nåd. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Föredrag IV

Då skall vi för sista gången lyssna till Teresas egna ord:

”Är du i så stort behov, min Herre och mitt allt, att du vill hålla till godo med ett så eländigt sällskap som mitt? På ditt ansikte ser jag att du har funnit tröst av att se mig vid din sida. Hur är det möjligt, Herre, att änglarna lämnar dig ensam och att din Fader inte tröstar dig? Om du, Herre, är villig att lida allt detta för mig, vad är då detta som jag lider för dig? Vilken skam för mig, Herre, att se dig i ett sådant tillstånd. På förhand, Herre, tar jag emot alla mödor och jag vill betrakta dem som en stor välsignelse för att efterlikna dig något. Låt oss gå tillsammans, Herre. Där du går, måste jag gå. Det du går igenom, måste jag gå igenom”. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

I denna text ser vi hur tydligt Teresa ser på hela sitt liv som en oupplöslig gemenskap med Jesus. Hennes liv är otänkbart utan honom. Hon är så förenad med honom att hon inte kan tänka sig att inte vara det. Det är just den totala, oupplösliga Jesusgemenskapen och Jesusrelationen som är hennes stora bidrag och stora gåva till hela Kyrkan, till alla kristna, eftersom vi egentligen alla är kallade att dela denna djupa Kristusvänskap. Under de här föredragen har vi bara kunnat nosa lite på Teresa och hennes budskap, och vi har försökt sammanfatta utifrån Bibeln det hon förhoppningsvis hjälpt oss att ta till oss och förstå.

Vi började med begreppet frälsningshistoria. Vi ser i Bibeln att Gud leder Israels folk genom historien. I Nya testamentet leder han sin Sons historia här på jorden. Vi tror att denna frälsningshistoria fortsätter och nu är Kyrkans historia och vår egen personliga historia. Jesu frälsning fortsätter att verka mitt i historiens villervalla. Det kan vara svårt att förstå eller tro,

eftersom så mycket tycks motsäga Guds vilja och Guds frälsning. Men tvärs igenom allt som sker fortsätter Gud att leda sitt folk genom öknen och in i det förlovade landet. Det tänker vi mycket på under fastetiden. Vi är med Jesus i öknen och vi är med Israels folk i öknen för att sedan komma in i det nya livet, uppståndelselivet, härligheten.

Teresa ser på sitt liv utifrån att Jesus Kristus ständigt är med oss för att frälsa, helga och förvandla oss. Allt det yttre som sker och påverkar oss utifrån kan i sista hand hjälpa oss att komma Jesus närmare. Vi behöver honom för allt det vi är med om, och han kan då sakta men säkert forma om oss till en större Kristuslikhet. Vare sig det är något vackert eller fint som händer oss, vare sig det är en prövning eller ett lidande, kan det bidra till att vi blir mer förenade med Jesus Kristus.

Därför är det bra under en reträtt att tänka igenom sin egen historia. Hur har Gud arbetat i min historia? När har jag varit öppen eller när har jag inte varit öppen? När har jag förts framåt genom det som sker? När har jag blundat eller när har jag tagit ett steg tillbaka? Det är viktigt att ha en realistisk blick på sin egen historia och inte väja undan för det smärtsamma och tragiska. Ser vi på det svåra i Jesu ljus, får det en annan färg. Vi kan inte trola bort de sår vi har tillfogats genom livet eller de sår vi har tillfogat andra, men vi kan se på det i ett försonande ljus, när vi ser att Jesus på korset har stigit ner i vårt lidande och tagit det på sig. Vi är alla beroende av vår historia på gott och ont, men att se på livet som frälsningshistoria ger det ett helt annat perspektiv. Begreppet frälsningshistoria var det första bibliska begrepp som Teresa i sitt liv kunde hjälpa oss att hantera.

Det andra är kallelsen. Att Gud kallar oss ser vi genom hela Bibeln. Han kallar Mose och Abraham. Han kallar profeterna och domarna. Även vi är personligen kallade till en uppgift i Kyrkan, i världen, i livet. Det kan vara en mer eller mindre fördold uppgift. Det spelar inte så stor roll vad vi är kallade till, men vi får tro att vårt liv har en djup mening. Gud vill använda oss och göra något gott genom oss. Det är inte bara vår lilla värld som vi skall vårda utan vi själva har en betydelse. Det ser vi tydligt i synen på Kyrkan som Kristi mystiska kropp, där det finns otaliga kallelser. Det kan vara kallelsen att koka kaffe i församlingen en gång i månaden eller kallelsen att bli martyr i Irak. Vi bollas mellan motsättningar. Det finns kallelsen att ligga på långvården och vänta på döden eller kallelsen att föda ett barn till världen. Jag får våga tro att mitt liv rymmer en djup kallelse att efterfölja Jesus på det sätt som är anpassat efter min livssituation. När vi talar om kallelse tänker vi mest på att det är präster och nunnor och andra som är kallade. Men varje människa har i Guds plan en unik kallelse som ingen annan kan utföra. Utför vi inte den, blir det ett hål i den underbara väven, ett tomrum. Ingen annan kommer att precis leva mitt liv på den plats i tillvaron där jag är. Ibland kan det bli mycket tydligt för oss att Gud vill använda oss.

Då är vårt svar omvändelsen. I Bibeln ser vi hela tiden att Gud kallar. Människan accepterar och vänder sig till honom. I vissa traditioner betonar man mycket starkt omvändelseögonblicket. Vi talade om Paulus och vi såg det hos Teresa inför bilden av den lidande Kristus. I den frikyrkliga traditionen talar man om det ögonblick då man blir frälst. Men det kan också vara en gradvis process, när man växer in i sin livskallelse. Det kan vara mycket dunkelt och ogenomträngligt men ändå tydligt att Gud vill att jag skall vara på den här platsen. Jag skall utföra detta yrke eller denna fördolda kallelse, som kanske aldrig märks eller syns men som ändå bidrar till att världen helgas och blir en offergåva till Gud.

Sedan såg vi på den tredje aspekten, som vi hänförde först och främst till Höga Visan, som talar om brud och brudgum. Vi är alla kallade till en djup Kristusförening, till Kristusvänskap. Kristusgemenskapen är så djup att man i traditionen alltid har liknat den vid förhållandet mellan brud och brudgum. Det är därför äktenskapet är ett sakrament i vår tradition, en ouplöslig kärleksgemenskap som vittnar om Kristi kärlek till sin Kyrka. I Gamla testamentet har vi Jahves kärlek till Israel. Det är en mycket biblisk kategori, som är själva kärnpunkten i vår relation till Jesus Kristus och som innebär att vi är så djupt förenade med honom och denna förening kan fördjupas och förinnerligas under hela vårt liv. Vi kan växa allt djupare in i denna förening. I Teresa liv finns det ingen gräns för hur nära vi kan komma Jesus Kristus.

Vi sade också att för vissa människor är det en erfarenhet som vi kan kalla *light on*, ljuset flödar. Man hör hur Jesus talar, han visar sig. För andra är det *light off*. Ljuset är släckt. Man hör ingenting, ser ingenting, men erfar på en ännu djupare nivå att Gud alltid är med oss. De flesta av oss befinner sig någonstans mitt i skalan. Ibland är det lite ljusare och ibland lite mörkare. Ibland förstår vi ingenting, ibland är vi mycket övertygade om att Gud leder vårt liv. Det är i och för sig inte så viktigt om vi mer hör, ser, erfar och upplever eller om det bara är dunkelt, halv- eller heldunkelt. I sista hand beror det på vår bejakelse, som är det fjärde begreppet vi skall titta på.

Det är mycket tydligt i Bibeln att Gud respekterar människans fria vilja. Han tvingar henne inte till underkastelse, utan han ber så att säga på sina bara knän om hennes överlåtelse, hennes ja. Vi kan kalla det bejakelse, överlåtelse. Bibeln talar ofta om lydnad. Men i vår tid har begreppet lydnad förlorat sin glans, eftersom det har missbrukats av så många totalitära ideologier. Det är mycket svårt att tala om lydnad i vår tid, eftersom det tolkas som en blind underkastelse. I Bibeln värld är det istället ett lyhört lyssnande till Guds röst. Vi kan återigen se på bebådelsen. Ängeln kommer med budskapet till Maria, och i lyhört lyssnande lyder hon och tar emot detta budskap.

I hela den kristna historien ser vi denna aspekt som vi kan sammanfatta med lilla ordet ja. Vi säger ja till Gud. När vi döps bejakar vi genom doplöftena Guds tilltal. I det flesta fall är det ett barndop och då är det våra faddrar som i vårt ställe i hela den kristna gemenskapens namn säger ja till Gud. Vid ett vuxendop eller en upptagning i Kyrkan finns ja-ordet med. Ibland finns förnyelse av doplöftena när vi säger ja på nytt. Det lilla ordet ja är det kristna livets viktigaste ord, där vi bejakar Guds tilltal, Guds kallelse och uppdrag.

Teresa tillfogar en accent som är ganska tidsnära. Hon talar om att vi måste ha, som hon säger på spanska, en *determinada determinación*, en beslutsam beslutsamhet. Hon använder den dubbla kopplingen. Det är typiskt för de semitiska språken att göra det, när det är något verkligen viktigt. I evangeliet hör vi Jesu ord: "Sannerligen, sannerligen säger jag er". Teresa ser att vi måste ha en beslutsam beslutsamhet att bejaka Jesus Kristus och följa honom. Det räcker inte att bara vara beslutsam. Det ligger också en psykologisk vishet här, eftersom vi är så obeslutsamma och vacklande. Speciellt i vår tid har vi mycket svårt att ta ett livsavgörande beslut. Folk gifter sig och säger gladeligen att de skall älska varandra i nöd och lust. Efter några år tar det slut, för då är det varken nöd eller lust. Det är mycket svårt för människor att ta ett livsavgörande beslut. Mycket av vår kultur går ut på att underminera ett livsavgörande val och säga till människor att vi hela tiden förändras. Man ser det på alla områden att allt är stätt i en förändringsprocess, förvandlingsprocess. Jag är inte längre densamme, säger man.

Allt har förändrats. I vår tid är det ännu svårare att ha en beslutsam beslutsamhet, eftersom vi påverkas på så många olika nivåer att förändra det djupaste inom oss.

Men i Bibelns värld är det något oerhört viktigt att kunna överlåta sig till Gud helt och fullt. Det finns många vackra ord för det. Ett av de vackraste orden är på engelska. Man talar om *responsiveness*, att vara som ett svar på Gud. Gud talar och vi svarar. Detta synsätt går igenom också på det rent mänskliga planet. När någon friar till en annan väntar man på ett ja-ord. Också det är en form av bejakelse. Gunnar Edman (1915-1995) skrev en bok som hette ”Den stora bejakelsen”. Det är ett djupt, bibliskt grundmotiv att människan har en fri vilja. Hon kan också överlåta sig till Gud. I kärlek, tro och hopp kan hon ta detta stora steg, eftersom hon har förtroende och förtröstan på Gud. Den förtröstansfulla vänskapen med Gud gör det möjligt för oss att säga ja till honom och inte nej, eller kanske eller i morgon. Tendensen finns också att vi uppskjuter eller inte riktigt vågar ta steget. Det ser vi i vår tid på alla nivåer. Skall jag våga gifta mig med den här människan? Hur skall det se ut om tio år? Det vet vi inte, men om man har en beslutsam beslutsamhet, vågar man ta språnget. Skall jag våga träda in i det klostret, om jag känner en kallelse? Jag vet inte hur det skall vara där om femtio år. Det är ett risktagande och tron är ett risktagande. Det är kasta sig ut och våga lita på att man fångas upp av Guds starka armar. Själva livet är ett risktagande, men vi får ha en grundförtröstan och tillit till att Gud är med. Teresa kan hjälpa oss med att våga ha den beslutsamma beslutsamheten, även om vi är lite räddhågade och oroar oss för det mesta. Det har inte att göra med den psykologiska konstitution vi har utan det ligger djupare. Ibland är det just de räddhågade människorna som kan ta det djupaste beslutsamma beslutet att gå i Jesu efterföljd.

Här brukar jag berätta historien om karmelitnunnorna i Compiègne. Under franska revolutionen arresterades en hel kommunitet i Compiègne. I ett kloster finns det ofta mycket olika personligheter. Man berättar om den kraftfulla priorinnan och den lilla, räddhågade novisen, Blanche, som var rädd för allting. Skildringen är delvis romantiserad genom olika författare som Gertrud von le Fort. Det finns också en opera som har spelats många gånger i Sverige. Det bygger på en historisk händelse. Nunnorna blev verkligen avrättade. Det är märkligt att i alla dikturer ger man sig på kloster där man lever helt avskilt från världen. Den här kommuniteten bestod av allt slags systrar. Modern var en kraftfull, dynamisk person som med järnhand styrde klostret. Men hon dog innan systrarna skulle föras iväg för att avrättas och hon fick då gå igenom en fruktansvärd dödskamp. Man hörde hennes skrik som ekade i hela klostret. Man kunde förvänta sig att här skulle alla ha en stor förtröstan, döden är ju bara en övergång. Men också i ett kloster kan någon drabbas av en fruktansvärd dödskamp. Så är det med lilla syster Blanche som är rädd för allting. Efter priorinnans död blev alla systrar arresterade och fördes bort. Men den lilla systemen tog till flykten. Hon ville inte vara med längre. Sedan kom avrättningen, som har romantiserats i själva romanen eller operan. Då beskriver man mycket målande hur syster efter syster går upp till schavotten och giljotinen, medan man liksom i procession går upp och sjunger *Salve Regina*. Det blir tystare och tystare efter varje huvud som faller. När den sista nunnan gått upp blir det helt tyst. Då hör man i folkmängden någon som fortsätter att sjunga *Salve Regina*. Det är den lilla räddhågade novisen som har fått mod att vittna och stämma upp sången.

Man förklarar det som hände med att de två, priorinnan och novisen, bytte död. Det låter märkligt, men man talar ibland om att i de heligas gemenskap kan vi dela varandras gåvor men också varandras svagheter. Den kraftfulla priorinnan tog på sig den lilla, räddhågade

novisens död och fick gå igenom döds kampen. Den lilla novisen fick ärva priorinnans mod och kunde vittna. Det pekar på att den beslutsamma beslutsamheten inte så mycket beror på vår psykologiska konstitution. Vissa kanske är rädda för allt. Jag kommer också ihåg en gammal dam, som var rädd för allt. Hon var rädd att det skulle bli inbrott och för att man skulle vara arg på henne. Men när hon skulle dö dog hon helt lugn. Hon litade då på att vår Herre skulle hjälpa henne över gränsen.

Det är viktigt att komma ihåg att den beslutsamma beslutsamheten inte i första hand är en psykologisk fråga utan det handlar om en trosöverlåtelse. Även den som kan vara mycket rädd av sig och obeslutsam till sin natur, kan med Guds hjälp säga ja till honom. Det ser vi ständigt. Detta ja-ord måste då upprepas dagligen och stundligen. Hela vår Kristusrelation bygger på att vi i livets alla omständigheter säger ja till honom och att vi, hur livet än gestaltar sig och vår historia förlöper, har möjlighet att med beslutsam beslutsamhet säga ja till Gud. Det kan vara mycket svårt i vissa situationer, medan det ibland kan gå lekande lätt. Ibland missar vi. Ett visst tillfälle var som gjort för att vi skulle vittna om Kristus och försvara vår tro, men vi gör det inte. Men det är aldrig försent, eftersom vi alltid kan börja om igen. Det är därför vi har försoningens sakrament, bikten, för att vi i efterskott skall kunna rädda det som annars var förlorat. Vi kommer till bikten och det enda vi har att ge Gud är våra synder och missade tillfällen. Men då förvandlas det också till nåd.

Wilfrid Stinissen använde ofta ordet överlåtelse för den bibliska kategorin att säga ja. Vi kan se att man beskriver saken på olika sätt, men i grund och botten är det detsamma: vårt svar till Gud. Teresas förklaringsmodell kan vara mycket viktig i vår tid, när vi ofta har förlorat förmågan att ta ett livsavgörande beslut. Vi ryggar lite tillbaka och har svårt att tro att ett ja kan hålla. Kan jag ge den här människan mitt ja för hela livet? I början tror man kanske att det är en drömprins eller drömprinsessa man har gift sig med. Då kan det vara lätt att säga ja. Men efter några år ser man att det är en grinig, eländig kille eller en shopping lysten tjej. Man ser det mänskliga och att då fortsätta är inte så lätt alltid. Att ändå lita på att Gud är med i allt kan vara mycket svårt. Likadant är det om man blir präst eller ordenssyster och vill ge sitt liv för Kristus. Man upptäcker vardagens lunk. Det är inte alltid är så uppåt och roligt i församlingen. Där är många griniga människor som tittar snett på en. I klostret hade man trott att det var en idealisk kommunitet, men också där är det vanliga människor. Livets alldaglighet och grådaskighet gör det ibland svårt att leva vidare i kraft av ja-ordet. Det är då den beslutsamma beslutsamheten kan komma in som gör det möjligt för oss att säga: ja, Herre. Jag är väl inte heller världens roligaste människa att vara gift med eller att leva tillsammans med, men vi försöker ändå. Det kan bli som med ökenfäderna när de sade, att nu stod de inte längre ut i öknen utan ville tillbaka till världen. Men de stannade i alla fall en dag till. Och så upprepades det dag för dag. De kunde härda ut till morgondagen. Sedan kan ett helt långt liv gå förbi och man har överlistat sin bräcklighet och sin vanmakt, eftersom man mer litar på Guds ledning och kärlek som ger oss kraft att gå vidare.

Vi behöver alla de fyra bibliska grundkategorierna för att det riktigt skall gå ihop. Om jag inte har den djupa Kristusföreningen och om det inte betyder något för mig att jag tillhör honom, blir det också mycket svårt för mig att stå fast vid min beslutsamma beslutsamhet. Om jag inte riktigt förstår att min historia med allt vad den rymmer ändå uttrycker Guds omsorg och försyn, blir det också mycket jobbigt. Om jag inte tar emot kallelsen och lever i ständig omvändelse, kan det också haka upp sig. Det är viktigt att se att vi behöver allt detta för att bli kvar som Kristi lärjungar och gå med honom. Teresa säger: "Det måste vara många som har

börjat men aldrig har nått målet. Jag tror att det till stor del beror på att de inte från början har omfamnat korset. Det är därför de känner sig nedslagna och tycker sig inte ha gjort några framsteg”.

Teresa säger att vi måste omfamna korset. Det är Kristus på korset vi omfamnar. Men vi får inte väja tillbaka och tro att vi kan få ett bekymmersfritt, problemfritt liv. Vi tror ofta att livet alltid skall vara behagligt, att Guds nåd alltid skall ge oss tillfredsställelse. I den första kristna tiden var modellen för den kristne att vara en stridsman, en person som kämpade. I vår tid är det att vara ett vårdpaket. Gud skall pyssla om oss. Kyrkan är en slags terapiinstitution, där man daddar med oss och vårdar oss. Vi har lite förskjutit betoningen från, som Teresa säger, att vi måste kämpa för vår tro med bönen och boten som vapen till att vi skall vara vårdfall och tron en slags terapi. En av våra icke-kristna vänner, författaren Lars Gyllensten (1921-2006), har sagt oss ett sanningens ord. Han säger att många kristna har fallit för den frestelse som han kallade det terapeutiska gudsbeviset, som innebär att Gud är till för att ge oss terapi, trösta oss, dadda oss, vårda oss. Det ligger naturligtvis något i att Gud vill vårda oss och hjälpa oss. Men tron är inte i första hand en slags terapi för ömtåliga själar, utan tron skall fostra oss till att kämpa för det som är rätt och sant.

I vår tid har vi ofta, kanske mer omedvetet än medvetet, tagit över rollen att vi skall vara vårdpaket, få omvårdnad, vänligt bemötande och kärleksfull omvårdnad överallt, och att det är vi som har rätt att få det och inte behöver ge något. Vi förväntar oss ständigt att Gud skall ge oss emotionell tillfredsställelse, att vi hela tiden skall känna att han bär oss i sin hand. Kyrkan är då till för att vara ett slags terapiinstitut, där vi hela tiden blir omvårdade. Förväntar vi oss det, blir vi aldrig riktigt nöjda. Vi kan aldrig få ständig uppmärksamhet hela tiden och bli omvårdade och ompysslade. Om vi hela tiden förväntar oss att andra skall pyssla om oss, blir vi alltid besvikna, vare sig vi lever i en församling eller i en kommunitet.

Det ligger mycket djup vishet i Teresas ord, att vi från början måste omfamna korset, att vi måste räkna med korsets verklighet i vårt liv. När Gud blir människa tar han på sig allt det vi kan sammanfatta under begreppet kors för att visa oss att han är med oss i detta. Men han har inte tagit ifrån oss korsets verklighet. Själva livet rymmer alltid någon form av kors, någon form av lidande, prövning. Vi kan aldrig fly från den delen av verkligheten. Vi skall undvika det lidande som går att undvika, speciellt när vår nästa drabbas av det. Men ändå finns det oundvikliga former av lidande och kors som ingen kan komma ifrån. Det är då vi måste se Kristi lidande anlete i detta och tro att han är med oss och bär oss. Har vi omfamnat korset, tagit på oss vårt kors och gått i hans fotspår, kan vi också hjälpa andra att upptäcka att det inte är världens undergång när korset kommer in i vårt liv, utan det är en väg till uppståndelse och nytt liv. Vi upplever fastetiden varje år på nytt för att leva oss in i denna del av verkligheten och då med beslutsam beslutsamhet gå i Kristi fotspår.

Teresa skriver till sina systrar: ”Systrar, besluta er då äntligen för att ni har kommit hit för att dö för Kristus, inte för att omhulda er för Kristi skull”. Där sätter hon saken lite på sin spets. Man går inte i kloster för att bli omhuldad utan för att följa en korsfäst Herre. Det gäller oss alla att vi måste räkna med att vi inte alltid kan få en omhuldad curling-tillvaro. Man brukar säga att det för många föräldrar har varit en frestelse att ta ifrån barnen alla problem och omhulda dem för mycket, naturligtvis i bästa mening. När barnen då kommer ut i världen kan minsta svårighet få dem på fall. Många unga människor har inte någon motståndskraft mot livets prövningar och besvikelser, eftersom de har blivit allt för omhuldade. Vi kan aldrig

bortförklara och hålla borta alla problem, alla svårigheter från människor, utan vi måste hjälpa dem att hantera det svåra. Det är det som Teresa menar med att vi skall omfamna korset. Vi skall älska den Korsfäste och föröka se honom i detta.

Johannes av Korset uttrycker det på ett annat sätt. Han säger att vi inte skall plocka blommorna utmed vägen, när vi går upp för det karga berget. Med det menar han att vi inte skall söka de små tillfredställelserna, ljuspunkterna och trösetämnena, när vi vill följa Jesus. Det är mycket lätt för oss att fastna vid små glädjeämnen. Under fastetiden kan det vara bra att tänka efter vad det är för blommor jag plockar. Vad är det jag söker för små trösteämnen som hindrar mig från att gå vidare i Kristi efterföljd? Det är mycket viktigt att vi ser det som gäller oss själva. Det är mycket lätt att se vad andra har för trösteämnen och försöka hindra dem. Men nu gäller det oss. Människan har en förmåga att låta allting bli som en blomma eller ett trösteämne som hindrar henne att gå Kristus efter.

Också lidandet kan för vissa människor bli en slags flykt. Ibland kan man möta sjuka människor som älskar att tala om sina sjukdomar. Ju mer de talar om sina sjukdomar desto gladare blir de. Det är ganska märkligt att vi människor har en förmåga att fastna vid allting. Ibland kan människor bli arga på varandra, eftersom någon annan är sjukare än de själva är. Vi kan liksom göra allting till en slags flykt, där vi fastnar på vägen för att inte gå vidare i Jesu efterföljd. Därför är det, som Teresa säger, viktigt att ha självkänedom. Vad är mina blommor? Var hänger det upp sig för mig? Var är det jag tar min tillflykt när livet är tungt och svårt för att inte konfrontera mig med det svåra? Vad är det som hindrar mig att omfamna Kristi kors? Var är det jag fastnar? Det kan vara mycket olika. Sedan måste vi också betona att vi också har ett rättmätigt behov av avkoppling. Vi måste också ha en viss klarsyn och se att vi ibland kanske behöver en liten blomma på bordet. Det kan också bli en flykt att fly in i en överdriven askes. Överallt finns det fallgropar. Allt kan bli en stötsten. Därför behöver vi klarsyn i vår efterföljelse av Jesus, så att vi inte fastnar på vägen eller faller för stötstenar. Naturligtvis kommer vi ändå att göra det på vår väg, men då får vi inte gråta över spilld mjölk utan i ödmjukhet bekänna vår synd och få Guds förlåtelse och gå vidare. Man kan också frossa i egna synder och misstag. För vissa kan det bli en förvänd glädje att berätta om alla sina misstag och synder. Det kristna livet är en ständig kamp mot alla slags frestelser. Vi kan liksom aldrig dra oss tillbaka i vårdpaketlösningen, utan vi måste hela tiden ha vår uppmärksamhet på Jesus Kristus.

Teresa säger också: ”Jag råder var och en som erfar denna brinnande törst efter Gud att vara på sin vakt, ty hon kan vara säker på att bli utsatt för denna frestelse.” Också i vår längtan efter Gud kan det finnas något av dold själviskhet. Man kan vilja bli ett stort helgon, som Teresa av Avila, för att få beröm av andra. En klassisk frestelse är att vilja vara som någon annan. I Kyrkan vill man bli som Teresa av Avila. I världen vill man kanske bli som Annie Lööf eller Hillary Clinton. Tidigare var det Lill-Babs som var Sveriges mest populära kvinna. Nu vet jag inte vem det är. Många vill ha en idol, världslig eller andlig, som man absolut vill efterlikna. Men det kan också vara något som hindrar oss.

Även i vår längtan att bli heliga, att komma Gud nära, finns det något som måste renas. Det är därför arvsynden är så viktig att förstå. Även i våra bästa och högsta aspirationer behöver vi renas. Jag vill kanske bli martyr, men också för att det skall synas, märkas och beundras. Den tyske teologen Karl Rahner (1904-1984) har sagt att arvsynden är en av de mest hoppfulla trossanningarna, för den pekar på att vi alltid behöver Jesus. Även i vår längtan efter Jesus

finns det något av dold själviskhet som måste renas. Är vi inte medvetna om det, dras vi kanske till det fanatiska, överdrivna eller exalterade som man ofta förebrår oss religiösa för. Man anser då att de religiösa beter sig konstigt och inte normalt. Vi måste hela tiden komma ihåg att vi behöver Jesus som Frälsaren. Också i våra bästa och högsta ögonblick finns det något som han måste rena. Vi har goda intentioner och vill komma Jesus närmare, när vi åker på reträtt. Men det kan också smyga sig in i något av egenrättfärdighet och självgodhet och kritik av dem som inte åker på reträtt. Jag har minsann trätt in i klostret och levat där i femtio år, men det har inte ni. Mycket lätt kan vi, utan att vi märker det, också hamna i det självgodas synsättet, och då flyger godheten ut genom fönstret. Det är viktigt att komma ihåg, för det hjälper oss att förstå att vi alltid behöver Guds frälsning. I allting är vi beroende av Jesus Kristus. Vi kan inte bygga upp en egen godhet och fromhet på egen hand för då rasar hela bygget.

Därför behöver vi den beslutsamma beslutsamheten att gå vidare, när vi upptäcker att vi har hamnat på farlig mark och har en tendens att se ner på dem som inte åker på reträtt, går i kyrkan eller betalar sin kyrkoavgift. Det är lätt att hamna på farlig mark. Teresa varnar sina systrar för det. Även om vi har en brinnande törst efter Gud, kan det finnas en lite falsk ton som måste renas. Även om vi längtar efter ett intensivt böneliv kan det finnas något av självgodhet och egenrättfärdighet. Vi måste alltid vara beredda på att vi behöver renas, också på detta område.

Här kan vi citera Katarina av Siena (1347-1380), som var den andra av de första kvinnliga kyrkolärarna. Sedan kom det flera. Vi har Thérèse av Jesusbarnet, Hildegard av Bingen (1098-1179). Men Teresa av Avila och Katarina av Siena var de första. Katarina av Siena har en vision av sin stad. Hon ser att djävlar, demonerna, samlar sig kring vissa delar av staden. Det var inte vid bordellerna och krogarna utan det var vid klostren och kyrkorna, där kunde de göra riktiga kap. Om de fick nunnor och präster på fall, då var det en större vinst. Det är viktigt att komma ihåg att bara för att man försöker leva ett gott, kristet liv och efterfölja Jesus är man inte på den säkra sidan, för ofta finns där fördolda frestelser som kan vara svåra att genomskåda. Den fariseiska frestelsen finns och fariséerna var de enda som Jesus var riktigt arg på. Vi får inte glömma att fariséerna var de bästa, frommaste och mest hängivna av judarna på Jesu tid. De var de som mest liknade Jesus i hans undervisning. Men när det gick galet gick det riktigt galet och de blev självgodas och egenrättfärdiga. De här frestelserna finns alltid.

Vi är aldrig på den säkra sidan, utan vi måste hela tiden upprepa vårt ja, vår överlåtelse till Jesus. Vi behöver ständigt hans frälsning. Vi behöver ständigt omvända oss till honom. Det räcker inte med en gång för alla. Här behöver vi Jungfru Marias lyhördhet och lyssnande, för att känna in den situation vi befinner oss i och där bejaka Guds vilja. Här är den beslutsamma beslutsamheten avgörande. Vi behöver komma ihåg att vi hela tiden är i behov av Guds frälsning. Det är Gud som måste förändra oss inifrån. Vi behöver hans förbarmande. Vi är tiggare som ständigt behöver hans nåd och förbarmande för att växa in till den djupa gemenskapen. Ibland har vi i vår tid glömt bort att Jesus i första hand är en frälsare och inte en vishetslärare. Han måste inifrån möblera om oss och förändra oss.

Vi behöver Jesu hand, krukmakaren, som formar om oss och gör oss vackra. Vi kan inte bli vackra på egen hand. Vi måste naturligtvis medverka med Guds nåd och göra vårt bästa. Men det räcker inte att vi lägger lite make up själva. Kristus måste möblera om oss, omforma oss

så att vi blir alltmer Kristuslika. Då får vi vara beredda på att vi kommer att utsättas för lite fördolda frestelser, också i vår fromhet, också i vår Kristusefterföljelse. Då är det viktigt att vi kommer ihåg att Jesus vänder sig mot de fariséer som föll för frestelsen att klara sig på egen hand. Fast det egentligen var de som stod honom närmast, när det gäller sättet att leva och tro, var han strängast mot dem. Ibland får vi tro att Jesus också förhåller sig så till oss. Han förväntar sig mer av oss som efterföljer honom och som bär hans namn än av dem som inte gör det.

Det viktiga är att ha en grundtillit till Guds barmhärtighet i Jesus Kristus. Teresa säger: ”Tänk vilket underbart byte att ge Gud vår kärlek och få hans. Vi skall veta att han förmår allt. Vi däremot förmår här nere endast att göra det som han sätter oss i stånd till. Men vad gör vi egentligen för dig, Herre, som du har gjort för oss? Det är då så gott som ingenting, endast en smula beslutsamhet. Men om du, Herre, vill att vi med detta ingenting skall förtjäna det som är allt, låt oss då inte vara så dåraktiga att vi underlåter att göra detta. O, Herre, allt som skadar oss kommer sig av att vi inte har blicken fäst på dig”.

Vi kan till sist återvända till temat med Jesu blick som vilar på oss. Det är Jesu kärleksfulla blick som hela tiden kontemplerar oss. När vi använder begreppet kontemplation tänker vi ofta på att det är vi som kontemplerar. Men egentligen är det Kristus som betraktar oss ständigt. Vi försöker besvara hans blick. Ett tema vi kan ta med oss för vardagen är att mer och mer växa in i övertygelsen att Kristus ständigt ser med kärlek på oss. Han följer oss steg för steg var vi än går. Vi försöker besvara den kärleksfulla blicken och fästa den på honom. Blicken flackar ofta hit och dit. När man firar mässan och predikar ser man att vissa människor tittar hit och dit. Det betyder inte att de är ouppmärksamma. De kanske söker något av Jesus omkring sig. Att försöka upptäcka Jesu spår i den värld vi lever, i de människor vi möter, i de händelser vi är med om, är mycket viktigt. Vi får växa in i övertygelsen om att Jesu blick vilar på oss och vi kan besvara den blicken genom det vi säger, gör och tänker. Vi är aldrig utan honom. Teresas kontemplativa budskap till oss kan sammanfattas i att Jesu blick är fäst på oss och att vi försöker besvara denna blick och se på honom.

Då upptäcker vi Jesu spår, hans tecken omkring oss. Det kan vara väldigt olika, men vi kan alltid ana oss till honom. Det är en stor glädje när det går upp för oss att vi överallt kan se små tecken som kan hjälpa oss att komma honom närmare. Vi kan också locka fram det genom att se kärleksfullt på vår nästa och i henne ana det Kristusmönster som finns och som hon skall växa in i. Gud har gett oss alla ett mönster, och vårt liv går ut på att han formar om oss till detta mönster som vi skulle vara, till den skönhet som vi egentligen har, både genom skapelsen och genom nåden och som genom livet kan växa fram. Vi kan bli vackrare och vackrare ju äldre vi blir. Ibland möter vi gamla människor som är oerhört vackra. Ibland säger jag vid en vigsel till dem som gifter sig att de om femtio år kommer att bli ännu vackrare. Då blir de först lite undrande, men sedan förstå de vad jag menar. Vi får tro att vi genom Guds nåd kan bli ännu vackrare, när vi låter honom frälsa oss och forma oss till det vi är menade att bli.

Vi ber om den nåden för varandra.

Herre, Jesus Kristus, du har sett på oss och kallat oss till efterföljelse och vi har försökt besvara vår kallelse genom att omvända oss till denna djupa förening med dig. Hjälp oss nu att gå vidare med beslutsam beslutsamhet och ta emot din frälsande kärlek, så att vi kan bli

dessa vackra, underbara, oersättliga och unika varelser som du vill att vi skall vara. I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.